

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA BOHEMISTIKY

UMĚLOHMOTNÝ TŘÍPOKOJ
(LEXIKÁLNÍ ANALÝZA
SE ZŘETEM K NEOLOGII)

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

AUTORKA PRÁCE: Karolina Suchá

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

OLOMOUC 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci *Umělohmotný třípokoj (lexikální analýza)* vypracovala samostatně s použitím literatury uvedené v seznamu použité literatury.

Práce obsahuje 75 239 znaků.

V Olomouci 15. dubna 2011

Karolina Suchá

Poděkování

Děkuji vedoucí své bakalářské práce paní doktorce Hradilové za nasměrování mé cesty, dále za cenné připomínky a rady, jež mi velmi pomohly k dokončení této práce.

Obsah

Úvod	5
1 Neologismy a neologie.....	7
1.1 Klasifikace neologismů	7
2 Způsoby obohacování slovní zásoby.....	10
2.1 Slootovorné způsoby.....	10
3 Onomaziologické kategorie	17
3.1 Mutační kategorie	17
3.2 Modifikační kategorie	18
3.3 Transpoziční kategorie	18
3.4 Koordinační a reprodukční kategorie	19
4 Excerpce materiálu pro analýzu	20
4.1 Zdroj	21
4.2 Kritéria rozdělení.....	21
4.3 Sumarizace.....	22
5 Derivace	24
5.1 Modifikační kategorie	24
5.2 Mutační kategorie	29
5.3 Transpoziční kategorie	34
6 Kompozice.....	36
6.1 Koordinační kategorie.....	36
6.1.1 Nevlastní kompozita	36
6.1.2 Vlastní kompozita.....	38
7 Onomatopoeia.....	43
7.1 Reprodukční kategorie	43
8 Expresivní funkce neologismů v literárním textu	44
8.1 Příznakovost	45
8.2 Expresivita.....	46
9 Záměna rodů.....	53
9.1 Lingvistika rodu	53
9.2 Cross-gender reference	53
10 Závěr.....	55
11 Literatura.....	57
12 Přílohy	60
12.1 Seznam neologismů.....	60
12.2 Grafy.....	64

Úvod

Proces tvoření slov není nikdy u konce. Aníž si to uvědomujeme, stále tvoříme slova nová, přestože už je třeba nikdy nikdo nepoužije.¹ Petra Hůlová vytvořila dílo, které by mohlo být dokladem toho, že tvorba slov neustále pokračuje. Hraje si s jazykem a pojmenovává nově a neotřele výrazy, které jsou již dlouhá léta v povědomí svých uživatelů zažité.

Tato práce se zaměřuje na slovotvornou analýzu díla *Umělohmotný třípokoj* současné české autorky Petry Hůlové. Její román upoutá pozornost velkým množstvím autorských neologismů, které autorka stvořila ne kvůli potřebě pojmenovat nové skutečnosti, naopak – snaží se nazvat již existující věci, činnosti, děje a lidi nově, aby přilákala čtenářovu pozornost a přiměla jej k zamyšlení nad jedním z nejstarších řemesel – prostitucí.

Práce si klade za cíl analyzovat slovní zásobu románu *Umělohmotný třípokoj*. Zabývá se neologismy a autorskými slovy, která jsou pro román typická, zjišťuje, jakými způsoby byla slova nejčastěji tvořena a které slovotvorné způsoby lze v kontextu daného literárního díla považovat za nejproduktivnější. Okrajově se práce zabývá expresivitou nově utvořených a autorských slov.

Nejprve v práci podáváme teoretický výklad, jakými způsoby je možno v českém jazyce obohacovat slovní zásobu, abychom dále na podkladě tohoto byli schopni určit, jaké způsoby Hůlová ve svém díle nejhojněji využívá. Dále zařazujeme stručný výklad o onomaziologických kategoriích, jelikož námi excerpaný materiál dělíme v rámci způsobů obohacování slovní zásoby dále právě podle tohoto kritéria.

Z knihy nejprve excerpujeme neutříděný materiál, jenž dále dělíme do kategorií mutační, modifikační, transpoziční a do doplňkových kategorií koordinační a reprodukční.

---

¹ DOKULIL, M.: *Obsah – výraz – význam. I Výbor z lingvistického díla M. Dokulila*. Praha: Karolinum, 1997. s. 298.

V samotné analytické části se jednotlivými kategoriemi zabýváme v rámci způsobů tvoření, jichž autorka užívala; materiál je tedy primárně rozdělen na část tvořenou derivací a kompozicí.

V rámci jednotlivých kategorií se postupně zabýváme slovními druhy tvořenými v té které kategorii. Snažíme se určit, od které lexikální jednotky byla slova utvořena a jakým způsobem byla derivována, případně složena. Také se v rámci substantiv budeme krátce zabývat produktivitou jednotlivých rodů.

Obsáhlejší a samostatnou kapitolu věnujeme deminutivům, jimiž román hojně oplýval. Počtem se deminutivům vyrovnají kompozita, kde velmi nápadné jsou složeniny s prvním komponentem *digi-*.

Vzhledem k materiálu se zabýváme také expresivitou. S přihlédnutím k tomu, že pracujeme s excerpovaným materiálem, uvažujeme expresivitu inherentní a adherentní.

Kapitolu věnujeme také záměně rodů v románu, přičemž Hůlová tohoto jevu užila při pojmenování pohlavních orgánů, kdy ženskému pohlavnímu orgánu přiřadila mužský gramatický rod a mužskému ženský gramatický rod.

Výsledky shrneme do dvou grafů, jež jsme umístili do závěru naší práce.

1 Neologismy a neologie

1.1 Klasifikace neologismů

Jazyk se neustále vyvíjí a podléhá změnám, takže dochází jak k ústupu nepotřebných jazykových jednotek, tak k neustálému vytváření jednotek nových. Jazykový systém je tímto velmi dynamický, což je patrné zvláště v lexikální rovině. Podle Čermáka a Filipce¹ se nové lexikální prvky objevují především v podobě termínů, odvozenin, složenin, kolokvialismů a přejatých slov.

Vznik neologismů má několik příčin, první z nich je mimojazyková, kdy pojmenováváme jednotku úplně novou, dosud neexistující. Druhá příčina je vnitrojazyková - zde se snažíme pojmenovat nově, neokázale věc (skutečnost) již vžitou, lidem známou. Tím dosahujeme účinku expresivity a takto aktualizovaný výraz na sebe poutá pozornost.

Čermák dále dělí neologismy na perspektivní/neperspektivní, okazionální a módní. Neperspektivní mají povahu nepřijatých návrhů; každé nové slovo musí být totiž prověřeno kolektivním užíváním.²

Útvary můžeme rozdělit na slovotvorně motivované a nemotivované, přičemž první jmenované jsou realizací slovotvorných schémat jazyka a v řeči mohou být stále znovu reprodukovány, druhé jmenované jsou v řeči pojímány jako hotové celky. Stále samozřejmě dochází k přecházení slov motivovaných k nemotivovaným.³

Ze synchronního pohledu musíme rozlišovat dva slovotvorné aspekty, kdy prvním z nich je procesuální, zaměřený na tvoření slov a jejich reprodukci, a druhým funkčně strukturní, zabývající se strukturou slovotvorných útvarů v jazykovém systému i v řeči.

Slovotvorba je spjata na jedné straně s lexikologií, protože je jedním z prostředků doplňování slovní zásoby, na druhé straně s morfologií: slovotvorné prostředky a mechanismus tvoření jsou

---

¹ FILIPEC, J.; ČERMÁK, F.: *Česká lexikologie*. Praha 1985. s. 98.

² FILIPEC, J.; ČERMÁK, F.: *Česká lexikologie*. Praha 1985. s. 98.

³ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 206–211.

morfémové povahy. Proto je někdy slovtvorba pojmenována jako morfologie derivační.¹

Blízko má slovtvorba také k syntaxi. Tam, kde je základem derivace ne slovo, ale slovní spojení (*síťová taška – síťovka*), kde vzniká kompozitum (*zeměměřič*), a tam, kde dochází k transpozici do nového slovního druhu.

Následující třídění neologismů přebíráme z knihy *Co v slovnících nenajdete: Novinky v současné slovní zásobě* od Z. Sochové.²

1.1.1 Lexikální neologismy

Do této skupiny můžeme řadit slova přejatá z cizích jazyků, pro něž neexistují české ekvivalenty. Nejčastěji se jedná o výrazy z angličtiny (*brífing, comeback, klip, supermarket*), z francouzštiny (*butik, parkúr, fritéza*), méně často z italštiny (*cuketa, kapučíno*), zřídka z ruštiny (*samizdat*). Přejímá se také z latiny (*sponzor, recyklace, stacionář*).

Vznikají také domácí novotvary, např. *bezlepkový, přezaměstnanost, posilovna*. Nevhodně se ujalo denominativní odvozování sloves z cizích i domácích základů (*prognózovat, dozorovat*).

1.1.2 Sémantické neologismy

Další způsob vzniku neologismů je sémantické tvoření, jež se děje rozšířením nebo specializací původního významu, nebo jeho přenášením. Cizí výrazy často v češtině nemají svůj původní význam, ale procházejí sémantickým vývojem. Například slovo *rowdies* pocházející z angličtiny neznamena v českém kontextu jakékoli výtržníky, ale jen mladé fotbalové fanoušky, kteří dělají výtržnosti.

Sémantické neologismy mohou vznikat rozšířením, specializací nebo přenesením významu. Rozšíření se děje například u slova *bariéra*, která může být sluchová, psychická, nebo v podobě nějaké reálné překážky. Specializaci můžeme najít u výrazu *aukce*, kdy se slovo po

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 194, 195.

² SOCHOVÁ, Z.; POŠTOLKOVÁ, B.: *Co v slovnících nenajdete: Novinky v současné slovní zásobě*. Portál. Praha 1994.

revoluci rozšířilo o nový význam, který znamenal jednu z forem privatizace státního majetku. Přenášení významu si můžeme všimnout u slov *balík* (akcií, problémů), *koš* (spotřební k., něco z parlamentního k.).

Sémantické tvoření se také děje pomocí přejímání nových podob přídavných jmen, nebo ožíváním podob méně užívaných (manipulační poplatky – manipulativní technika).

1.1.3 Kontextové neologismy

Třetí skupinou neologismů jsou neologismy kontextové. Myslíme tím kontextový celek, z něhož vyplývá i nový význam, který nemá nic společného (nebo jen málo) s původním významem slova (*hvězdné války, skleníkový efekt, modré přilby*).

Mnohé výrazy, které se dnes opět objevují, nabývají nové platnosti. Např. slovo *lustrvat* nově znamená prověřovat. Znovu se objevují i výrazy, jež byly minulým režimem tabuizované. Jedná se o slova z oblasti církve, vězeňství, sexuologie nebo z kriminalistiky (*mukl, voyér, figurant*).

Slovotvorba zahrnuje jak procesy tvoření slov, tak výsledky tohoto tvoření, přičemž do procesu patří nejen jednorázový akt utvoření, který je individuální a řídký, ale hlavně reprodukce tohoto tvoření v řeči.

2 Způsoby obohacování slovní zásoby

K tvoření opravdu nových slov dochází málokdy, lze tedy spíše mluvit o „znovuvytváření“ slov, která již v příslušném jazyce existují. Nové slovo je často použito jen jednou pro určitou příležitost. Tvoření probíhá podle příslušných slovtvorných postupů.¹

2.1 Slovtvorné způsoby

Vytvářejí nová pojmenování, rozvíjí a obohacují slovní zásobu českého jazyka. Podstatou těchto způsobů je, že nová pojmenování vznikají na základě již existujících slov, a to formou obměn morfologické struktury. Souhrnně lze tento jev nazvat slovtvornými způsoby.²

Následující třídění je přejato z akademické *Mluvnice češtiny 1*.³

2.1.1 Derivace

Nejrozšířenějším způsobem je derivace (odvozování), při níž dochází k tvoření slov z jediného fundujícího pojmenování. Odvozování se děje změnou morfémové stavby a při tomto procesu rozlišujeme odvozovací základ a odvozovací formant. O čisté odvozování se jedná tehdy, pokud je fundující pojmenování jednoslovné. Při derivaci se jedná především o rozšíření kmene slova o slovtvorný afix; vpředu můžeme mluvit o prefixu (předponě), vzadu o sufixu (příponě).

2.1.1.1 Prefixace

Prefixací neměníme charakter fundujícího slova, to si podržuje jak slovní druh, tak paradigmatickou příslušnost (*milý, milá, milé – rozmilý, rozmilá, rozmilé*). Tímto způsobem se tedy nemění gramatický charakter, ale jen lexikální význam základového slova. Prefixace se v češtině objevuje především u sloves, méně často u adjektiv, adverbii a substantiv.

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 196, 197.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 198.

³ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986.

2.1.1.2 Sufixace

Při sufixaci dochází k daleko rozsáhlejší změně základového slova, jemuž sufix dává novou tvaroslovnou charakteristiku – paradigmatickou a často i slovnědruhovou (*lét(o) – letn(i)*). Sufix nikdy nevystupuje jako samostatné slovo (výjimka *-ismus*), ale plní gramatickou funkci; zařazuje slovo ke slovnímu druhu a k flexivnímu paradigmatu.

Zvláštním případem je postup, kdy je východiskem odvození spojení synsémantického slova s tvarem autosémantického (*pod bradou – podbradek*).

2.1.1.3 Další způsoby

Dále v češtině existuje také **derivace prefixálně-sufixální**, u níž jde o uplatnění předpony i přípony zároveň (*hor(a) – pa-hor-ek*).

Méně často se uplatňují také postupy opačné – **deprefixace** (*útes – tes*) a **desufixace** (*váček – vak*). Spojíme-li derivaci zpětnou s novou derivací, mluvíme o **transprefixaci** (*při-bledlý – po-bledlý*), nebo **transsufixaci** (*zub-ař – zub-ák*). Tyto postupy lze označit za stylisticky příznakové.

Také změna tvaroslovné charakteristiky může být derivací. Slovo tvorný kmen zůstává rozsahem nezměněn a odvození se děje výměnou tvaroslovné charakteristiky. Tento jev se nazývá **derivací bezafixální nebo konverzí** (*kámen – kamen-í, vesel-ý – vesel-e, Jan – Jan-a, lov-it – lov-0*). Východiskem může být také předložkový pád (*bez hlavy – bezhlav-ý*).

Dalším ze způsobů tvoření je **prefixálně-konverzní odvozování sloves** (*skák-at – poskak-ovat*). Derivace je často provázena vedlejším slovo tvorným prostředkem, a tím je alternace hlásek v základu (*líst – lístek*).

Od konverze musíme odlišovat **konverzi v užším smyslu slova**, u níž se jedná o proces přechodu z jedné slovnědruhové kategorie do druhé bez změny kmene. To se děje u neohebných slovních druhů (*stát vedle – vedle domu*).

V širším smyslu sem můžeme zahrnout substantivizaci (*slepý* – adjektivum/*slepý* – substantivum) a adverbializaci, kdy jde např. o adverbializaci předložkových pádů a zájmen (*nahoře*, *potichu*, *mezi-tím*). Takto vzniklé příslovečné spřežky se také druhotně chápou jako odvozené od jmen prefixálně-sufixálním postupem (*hora* – *nahoře*).

2.1.2 Kompozice ¹

Jedná se o způsob, při němž se v jeden celek spojí dvě nebo více plnovýznamových slov. Stane-li se jedním slovem syntaktická dvojice nebo i složitější větné syntagma bez morfologické změny, jedná se o **juxtapozici (spřahování)**, v jiných případech se jedná o **kompozici (skládání)**. Výsledky obou procesů jsou obdobné, často se tyto dva způsoby považují za jeden – kompozice v širším smyslu, ale vzhledem k různé povaze vzniku a k různé struktuře je vhodné oba způsoby rozlišovat.

Při kompozici jsou zpravidla východiskem tvoření dvě slova, někdy i více. Jedná se buď o nezávislé lexikální jednotky, nebo o členy syntaktické dvojice. Jedno z motivujících slov tvoří zadní člen a udržuje si tak svou formu a gramatický význam, druhé fundující slovo, které tvoří přední člen, je neutralizováno a jeho koncovky nahrazeny konektémem. Ten může být i nulový (*zvěr-o-kruh*, *cest-O-mistr*).

Juxtapozice (spřahování) se odlišuje od kompozice tím, že jednotlivé členy jsou ve všech tvarech (nebo jen v reprezentativním) totožné se základovými slovy. K tomuto způsobu řadíme v češtině číslovky (*dvaadvacet*, *devětaosmdesátý*, *dvaapůlkrát*), adjektiva (*obranyschopný*), méně často příslovce (*bohudík*) a substantiva (*zeměžluč*), zejména podstatná jména slovesná (*zemětřesení*). Takto vzniklá slova mají jeden hlavní přízvuk a ustálený pořádek svých částí.

Častější než čistá kompozice je **kompozičně-derivační slovo-tvorný způsob**, při němž je kompozice pouze průvodním postupem derivace. Základem bývá větné syntagma (*vyšoká škola* - *vyšokoškolský*). U tohoto postupu může být druhý opěrný člen vzhledem

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 202.

k prvnímu členem určujícím a z onomaziologického hlediska jsou takto vzniklá kompozita většinou mutační (*listonoš, dalekohled*).

2.1.2.1 Koordinativa a determinativa

Z hlediska tohoto vztahu mezi komponenty rozlišujeme složeniny koordinační a determinační (subordinační), přičemž u koordinativ jsou komponenty ve stavu souřadnosti a mají rovnocennou platnost syntaktickou a sémantickou. Koordinativa jsou v češtině méně častá než determinativa; jsou tvořena především pro potřeby odborného stylu. Pořadí členů kompozita zpravidla ukazuje na jejich podíl v celkovém významu složeného slova.

Determinativa jsou složeniny, jejichž komponenty jsou v syntaktickém vztahu podřazenosti a ve vztahu významové determinace, kdy jeden člen je sémanticky a syntakticky určován druhým, který je nadřazený.

Přední člen mívá zpravidla funkci členu určujícího. Určovaný (koncový) člen bývá formálně totožný se samostatným slovem a lze jej hodnotit jako nadřazenou složku celé složeniny.

2.1.2.2 Kompozita vlastní a nevlastní

Podle těsnosti vztahu dělíme složeniny na **vlastní** a **nevlastní**. Složeniny vlastní jsou takové, které se beze změny nedají rozložit v samostatná slova a první člen se často neshoduje s žádným tvarem základního slova (*kaz-i-svět*), v druhém členu lze nalézt slova nemající samostatnou existenci (*zpravo-daj*).

Složeniny nevlastní (nepravé) lze beze změny podoby rozložit na samostatná slova (*budižkničemu – budiž k ničemu*).¹

2.1.2.3 Složeniny hybridní

Jedná se o složeniny, které sestávají z jednoho komponentu domácího a z jednoho komponentu cizího. Vzniklá kompozita jsou buď profesního, nebo slangového rázu, případně se jedná o okazionalismy. Zatím je nízká produktivita těchto komponentů, uvažuje se te-

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 13.

dy spíše o abreviačně-kompozičním utváření příslušných složenin. Pokud by se některý z hybridních komponentů (*digi-*, *aku-*, *el-*, *pneu-*, *repre-*) stal velmi produktivním prostředkem, potom bychom mohli uvažovat o čisté kompozici. Rozdíl v produktivitě komponentů tedy vytváří hranici mezi abreviačně-kompozičním způsobem tvoření a čistou kompozicí.¹

2.1.2.4 Slovnědruhový charakter prvního komponentu kompozit²

Komponenty vyhraněného slovnědruhového charakteru lze dělit na komponenty 1) substantivní, 2) adjektivní, 3) pronominální, 4) verbální, 5) adverbialní, 6) interjekční.

Komponenty substantivní jsou takové, které se po stránce formální překrývají s kořenem příslušného substantiva (*halogen-*, *ampér-*).

Jako adjektivní komponenty hodnotíme takové, které zahrnují adjektivum. Kořeny takových adjektiv se mohou shodovat s adverbii, pokud existuje příslušné adjektivem motivované adverbium. Nesklonná přejatá adjektiva jsou s adverbii homonymní (*super-*).

Pronominální komponenty nejsou nijak početné, z přejatých komponentů je to *auto-* ve významu *sám*, *vlastní* (*sebereflexe*, *samouk*).

Komponenty verbálního charakteru jsou domácího původu, přičemž po stránce morfematické se buď shodují s kořenem příslušného motivujícího slovesa, nebo jsou rozšířeny o spojovací morfém.

Ke komponentům adverbialního charakteru existují jednak souvztažná adverbia, jednak komponenty primárně adjektivní (*spolu-*, *znovu-*, *skoro-*, *rádoby-*, *jako(by)-*, *také-/taky-*). Někdy adverbialní komponenty okolnostně určují druhý komponent (*tajnosnubný*, *prostředeký*).

---

¹ MITTER, P.: *Kompozice v kontextu současné češtiny*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Mino. Ústí nad Labem 2006. s. 29.

² MITTER, P.: *Kompozice v kontextu současné češtiny*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Mino. Ústí nad Labem 2006. s. 34–40.

Interjekční komponenty stejně jako pronominální nejsou také příliš početné. Interjekce mohou motivovat slovesa (*žbluňknout, frknout, mňoukat, mečet*), jako komponenty se uplatňují pouze *herdek* a *hurá*-. Nemají lexikálněsémantický obsah, ale ve spojení s druhým komponentem ho mohou získat.

Hlavním znakem komponentů nevyhraněného typu je nemožnost jednoznačného slovnědruhového zařazení – to je dáno nevyhraněnou morfemickou stavbou a také dvojí možnou slovnědruhovou motivací. Koncové *-o-* u členů *porno-*, *foto-*, *auto-* (*automobil, fotografie*) je možné považovat za nesegmentovanou součást komponentu, nebo za spojovací morfém mezi oběma komponenty. Například komponent *foto-* může znamenat světlo, fotografii nebo fotografický. Lze vypožorovat, že mezi slovnědruhově nevyhraněné komponenty patří výhradně ty cizího původu, kde morfologická a slovnědruhová nevyhraněnost neumožňuje určit konkrétní slovnědruhovou kategorii.

2.1.3 Reflexivizace

Mezi slovotvorné způsoby řadíme také reflexivizaci sloves, jež jsou rozšířena o volný, reflexivní morfém *se, si*, někdy také *sebou*, a vytváří tak zvrtná slovesa (*otevřít – otevřít se, plesknout – plesknout sebou*). Reflexivizace je také spojena s prefixací (*plakat – rozplakat se*) a s bezafixální derivací (*bratr – bratřit se*).¹

2.1.4 Univerbizace

Do úprav již hotového pojmenování spadá univerbizace, u které se jedná o kondenzaci víceslovného vyjádření v jednoslovné (*studující průmyslové školy - průmyslovák*).² Tento přechod je typický v hovorů, ve slangu a v odborném vyjadřování.³

2.1.5 Abreviace

Na rozdíl od krácení sémantického (univerbizace) zde hovoříme o krácení mechanickém, kdy dochází k redukci slov nebo víceslov-

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 204.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 205.

³ FILIPEC, J.; ČERMÁK, F.: *Česká lexikologie*. Praha 1985. s. 106.

ných spojení na hlásky nebo slabiky. Zkratky mívají vžitou podobu a v povědomí adresáta evokují výraz bez ohledu na to, zda vynechávaná část slova porušuje slovní základ. Zkratka má stejný význam jako nezkrácená podoba, jde pouze o dva výrazové prostředky pro jeden pojem.

Zkratky se využívá jako prostředku jazykové ekonomie, často se proto stává, že je původní plný výraz zatlačen do pozadí.¹

Zkratky máme grafické (*str.*, *pí*, *atp.*), graficko-fonické, z těch můžeme vyčlenit zkratky iniciálové (*ČSAV*, *OSM*) a morfémové (*limo*, *Běta*). Do této skupiny řadíme také zkratková slova (*Čedok*).²

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 517.

² FILIPEC, J.; ČERMÁK, F.: *Česká lexikologie*. Praha 1985. s. 103.

3 Onomaziologické kategorie

Onomaziologie je nauka o pojmenování. Lexikální onomaziologie patří k základní lexikologické disciplíně a Pražský lingvistický kroužek do onomaziologie zahrnul všechny slovní druhy.

Onomaziologické kategorie tvoří pojmovou základnu, na níž spočívají kategorie slovtvorné. **Pojmovými** kategoriemi jsou kategorie předmětnosti (substance), vyjadřované nejčastěji substantivem, kategorie příznaku, a to vlastnosti příznaku neměnného v čase (vyjádřena adjektivem) a děje – příznak měnící se v čase (vyjádřen slovesem), dále kategorie druhotného příznaku (příznak příznaku), a to kategorie okolnosti a kategorie způsobu a míry (vyjadřují se adverbii).

K určení onomaziologické kategorie máme kritéria významová (sémantická) a formální (slovní druh slov základových a odvozených). Rozlišujeme tři základní slovtvorné kategorie.¹

3.1 Mutační kategorie

Podle kritéria významového pojmenovává odvozené slovo skutečnost významově souvisící, ale ne totožnou se základovým slovem. Kategorie mutační zařazuje jev, který má být pojmenován, do určité pojmové třídy a pak jej determinuje určitým příznakem. Pojmová složka vchází do onomaziologické struktury pojmu jako složka určovaná (základ), příznak pak vchází do struktury jako složka určující (příznak).

Rozlišujeme, zda-li jsou v pojmenování obě složky složeného příznaku vyjádřeny přímo (*romanopisec*), nebo zda se některá ze složek jen vyrozumívá (*knihař*).

Například *studovat*. Jedná se o slovo základové, pojmenovává činnost. Oproti tomu *studovna* je slovo odvozené a jedná se o pojmenování pro místo.

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 212–215.

MALIŠ, O.; MACHOVÁ, S.: *Současný český jazyk*. Lexikologie. Karolinum. Praha 1999. s. 21–40.

Kritérium formální není pro tuto kategorii důležité, protože odvozené slovo může, a nemusí být jiným slovním druhem.¹

3.2 Modifikační kategorie

Odvozené slovo zde pojmenovává stejnou skutečnost jako základové, ale modifikuje jeho význam, k obsahu daného pojmu se proto dodává doplňující modifikační příznak. Odvozené slovo často bývá expresivní a musí být stejným slovním druhem jako slovo základové. Například: příznak zdrobnělosti (*domek*), příznak ženského pohlaví (*tanečnice*), příznak intenzivnosti (*překrásný*).²

3.3 Transpoziční kategorie

Odvozené slovo vyjadřuje stejnou skutečnost jako slovo základové, totožná vlastnost je však vyjádřena v různých slovních druzích. Tedy – obsah určité kategorie je pojat v rámci jiné pojmové kategorie, jinými slovy je transponován do této druhotné kategorie.

Jde o zpředmětnění vlastnosti (*dobrý - dobrota*) nebo o zpředmětnění děje (*padnout, padat - pád, padnutí*), často také bývá dějový příznak druhotně chápán jako vlastnost, pak se jedná o zvlastnostnění děje (*přišel - příšlý*).

Paralelní k zpředmětnění vlastnosti a děje je zvlastnostnění okolnosti nebo způsobu a míry děje (*lidé zde - zdejší lidé*). O čistou transpozici jde také v případě zokolnostňování vlastnosti při odvozování příslovcí od adjektiv (*rychlý - rychle*).³

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 212–215.

MALIŠ, O.; MACHOVÁ, S.: *Současný český jazyk*. Lexikologie. Karolinum. Praha 1999. s. 21–40.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 212–215.

MALIŠ, O.; MACHOVÁ, S.: *Současný český jazyk*. Lexikologie. Karolinum. Praha 1999. s. 21–40.

³ DOKULIL, M.: *Obsah – výraz – význam. Výbor z lingvistického díla M. Dokulila I*. Karolinum. Praha 1997. s. 105.

Transpozice je kategorie, která nejmarkantněji vyjadřuje vztah tvoření slov a syntaxe, protože je motivována potřebami větné struktury a až na druhém místě obohacuje slovní zásobu.¹

3.4 Koordinační a reprodukční kategorie

Doplňkovými kategoriemi jsou *koordinační* a *reprodukční*. Reprodukční má význam pro tvoření imitativních sloves, která jsou slovtvorně souvztažná s imitativními citoslovci. Činnost vydávání určitého zvuku je dle tohoto zvuku pojmenována a je jeho nápodobou (*bečet – dělat bé*).

Kategorie koordinační má význam pro kompozita, pojem lze rozložit na dva, ale i více znaků.²

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 212–215.

MALIŠ, O.; MACHOVÁ, S.: *Současný český jazyk. Lexikologie*. Karolinum. Praha 1999. s. 21–40.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 212–215.

MALIŠ, O.; MACHOVÁ, S.: *Současný český jazyk. Lexikologie*. Karolinum. Praha 1999. s. 21–40.

4 Excerpce materiálu pro analýzu

4.1 Zdroj

V této stati uvádíme základní informace o autorce excerptovaného románu *Umělohmotný třípokoj* a dílo zasazujeme do kontextu další tvorby Petry Hůlové.

4.1.1 Petra Hůlová

Autorka se narodila 12. července 1979 v Praze. Studovala kulturologii a mongolistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Rok žila v Mongolsku, kde se také odehrává děj její prvotiny *Paměť mojí babičce* (2002). Román se stal v anketě Lidových novin knihou roku a získal také cenu Magnesia Litera za objev roku. Byl přeložen do několika jazyků, mimo jiné do němčiny a francouzštiny.

O dva roky později (2004) vyšla její druhá kniha *Přes matný sklo*. V roce 2005 vyšel román *Cirkus Les Mémoires*. Děj se odehrává v současném New Yorku, kde autorka strávila rok, a téma se dotýká problematiky imigrantů. V následujícím roce vyšla kniha *Umělohmotný třípokoj* (2006). Z novějších je to *Stanice Tajga* (2008), za niž získala Cenu Josefa Škvoreckého, a *Strážci občanského dobra* (2010).

Každé dílo Hůlové je jiné. Neužívá stále stejného vypravěčského a kompozičního vzorce. Její knihy ukazují svět v mnoha perspektivách, které nejsou spojeny postavami nebo příběhem, ale spíše osudem a tím, že lidé se právě teď nacházejí na tomto místě.

Literatura není pro Petru Hůlovou nápodobou opravdového života, ale naopak nový život vytváří. Sama autorka říká, že prostřednictvím psaní nic neřeší, prostě ji baví vymýšlet příběhy a jen čerpá z věcí kolem sebe.¹

---

¹ BAKAŠTÍK, M.: *Je pro mě těžký napsat knihu o současnejch Čechách...* Host, č. 2, s. 5–8, 2006.

4.1.2 Umělohmotný třípokoj ¹

V případě názvu díla *Umělohmotný třípokoj* se nejedná o metaforu, jak by se na mohlo zdát; opravdu zde Hůlová označila byt, v něm žije asi třicetiletá žena živící se prostitucí. Román je jejím monologem, v němž přemítá o *digisvětě*, přičemž *digisvět* je termín označující prostředí, kde žijeme. Přestože vypravěčka nám dává nahlédnout i do aktivit, jakými jsou sport a nakupování, vyplňuje většinu úvah svým zaměstnáním. Příběh je v pozadí, vlastně jen z náznaků se dozvídáme něco o hlavní hrdince nebo o jejím dětství.

Autorka text člení do devíti kapitol a právě na témata, o nichž hovoří, plánuje jednoho dne natočit pořad. Ten by se zabýval různými problémy týkajícími se především soukromého života. ²

4.2 Kritéria rozdělení

Materiál byl rozdělen podle kritéria slovotvorných kategorií, přičemž nejpočetnější skupinou, díky značnému množství deminutiv, se ukázala kategorie modifikační čítající 72 výskytů (z tohoto počtu je 43 deminutiv).

Druhou nejpočetnější je kategorie koordinační o 43 položkách. Zde si můžeme všimnout vysokého počtu hybridních složenin s hybridním komponentem *digi-*.

Dále následuje kategorie mutační s výskytem 27 slov. S počtem 11 výskytů pokračuje kategorie transpoziční. Velmi nízký počet zastupců obsahovala kategorie reprodukční čítající 9 slov.

Slova byla ve většině případů tvořena odvozováním. Po jednotlivých kategoriích se budeme zabývat tím, jaké slovní druhy jsou v té které kategorii nejvíce zastoupeny, to znamená, které jsou nejvíce produktivní.

Jako druhý způsob uplatňující se hojně bychom označili kompozici, ta je zastoupena pouze v kategorii koordinační.

---

¹ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006. 156 stran.

² FUCIMANOVÁ, M.: *Kdo zpackal digisvět?* Host, č. 6, s. 67, 2007.

Materiál třídíme podle slovotvorných způsobů za účelem zdůraznění, kterých způsobů bylo nejvíce využíváno. Jak již bylo výše řečeno, jednalo se o derivaci a kompozici. V rámci těchto skupin jsme dále pokračovali tříděním na onomaziologické kategorie, uvnitř těch jsme chtěli zdůraznit, které slovní druhy byly nejvíce produktivní.

4.3 Sumarizace

Z celé knihy čítající 156 stran jsme excerpovali materiál celkem o 162 položkách. Získali jsme neutříděný materiál sestávající z autorských neologismů a nových pojmenování skutečnosti, jež jsou pro knihu typické. Materiál jsme vybírali na základě neobvyklosti, novosti a okazionality, přičemž nešlo o pojmenování nových skutečností, ale o autorčin záměr pojmenovat již existující nově, neobvykle a expresivně. Slova jsme si ověřovali v databázi Českého národního korpusu v korpusovém manažeru *Bonito*¹, dále v publikaci *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2*² a ve *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost*³. Do materiálu jsme nezařazovali jen autorská slova, ale také neosémantismy, jež nebyly ve *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost* uvedeny (pokud uvedena byla, měla v textu nový význam – *rašple*), přestože v korpusovém manažeru *Bonito* měly občas i několik desítek výskytů.

Skupinu deminutiv nelze považovat za úplně nová slova, jde opět o slova, která mají v textu zvláštní funkci. Jedná se o expresivní výrazy, jež byly v textu velmi početné, a proto jsme se rozhodli je zařadit.

Již bez jakéhokoli hlubšího zkoumání bylo zjevné, že autorka velmi často využívá jako způsob tvorby nových pojmenování kompozici, dále také hojně derivaci, v rámci té nejhojněji tvorbu deminutiv.

---

¹ URL: <<http://ucnk.ff.cuni.cz/bonito/>>

² MARTINCOVÁ, O.; KOL.: *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2*. Academia. Praha 2004.

³ FILIPEC, J.; DANĚŠ, F.; KOL.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia. Praha 2007.

Vzhledem k výskytu slov s komplikovanou slovtvorbou uvádíme v našem pojednání jen slovo obecně motivující, nikoli bezprostředně předcházející ve slovtvorné řadě.

5 Derivace

5.1 Modifikační kategorie

V této kategorii se v rámci derivace vyskytovaly ze slovních druhů pouze substantiva a verba, přičemž substantiva měla počtem výskytů zřejmou převahu. V modifikační kategorii se při modifikaci neuplatňuje změna slovního druhu, slova motivovaná náleží tedy ke stejnému slovnímu druhu jako slova motivující.

5.1.1 Verba

V této skupině se verba zakončená sufixem¹ *-ovat* vyskytla celkem desetkrát. Jedná se o slovesa 3. třídy, vzor *kupuje*. Suffixy *-it* a *-at* se oba vyskytly pouze jednou. Tato slovesa (*nezapodobat se, zdůvěřit*) nezměnila vzhledem k původním slovesům (*podobat se, věřit*) svou třídu ani vzor. *Nezapodobat se* patří do 5. třídy pod vzor *dělá*, *zdůvěřit* patří do 4. třídy pod vzor *prosí*.

U sloves se sufixem *-ovat* (3. třída) ke změnám tříd docházelo. U těchto sloves ke změnám dochází nejčastěji ze 4. třídy.² V našem materiálu se takový případ vyskytnul celkem třikrát, například u verb *zanudňankovat, zabolíkovat*. Z 5. do 3. třídy se přesunula čtyři slovesa: *upšukovat, zacloumákovat, vymrdničkovat, nepodyškovat*. Tři slovesa zůstala ve třetí třídě: *zformírovat, improvizírovat, překontrolírovat*.

Z celkem třinácti sloves jsou tři nedokonavá, ostatní jsou dokonavá – dokonavost je tvořena většinou předponami.

5.1.2 Substantiva

V této kategorii jsme kvůli jejich velkému počtu zvláště vydělili deminutiva mající zvláštní kapitolu (5.1.2.1 Deminutiva). Zde se tedy budeme věnovat šestnácti výskytům substantiv v kategorii modifikační, které nespádají do skupiny zdrobnělin.

---

¹ Uvědomujeme si, že součástí sufixu může být také koncovka, graficky ji ale nevydělujeme, protože to charakter naší práce nevyžaduje.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 419.

Rodově je nejvíce zastoupen ženský rod se sedmi výskyty, následuje rod střední s počtem pěti výskytů a čtyřikrát je zastoupen rod mužský.

Začneme skupinou feminin, jež se vyznačuje nejvyšší četností. Nedošlo zde k žádným alternacím v základu slova a jak je pro modifikační kategorii obvyklé, nedošlo k žádným přechodům ve slovních druzích mezi slovem základovým a odvozeným. Lze si ovšem všimnout přechodů z jednoho rodu do druhého, v této skupině se objevily celkem čtyři výskyty. Třikrát se odehrála změna z maskulina do feminina, z toho jeden případ bylo čisté přechylování (*datel – datlice*). Dále si lze v materiálu všimnout změn *ticho – tichota*, *hlas – hlasovost*, *úchyl – úchylařina*.

V této skupině je velmi produktivní odvozování vlastností pomocí přípon *-ost* a *-ina*. U slov takto zakončených se jedná o abstraktní pojem, který má určitou vlastnost, nějakým způsobem se projevuje: *hlasovost*, *holčičkovatost*, *čtrnáctkovitost*, *úchylařina*, *holčičkovina*. Přípona *-ost* je podle Šmilauera i Světlé značně produktivní, o čemž se lze přesvědčit i v našem materiálu. Přípona *-ina* je považována za hovorovou a taktéž za produktivní.¹

V případě neuter taktéž nedocházelo k žádným alternacím v základu slov, ovšem vždy došlo k přechodu z jednoho rodu do druhého. Třikrát přešlo slovo původně femininní do neutra: *rašple – rašplidlo*, *písnička – písničkování*, *půtka – půtkaření*. Ve dvou případech došlo ke změně z maskulina: *pokus – pokusnictví*, *živůtek – poživůtkoví*.

Mužský rod se vyznačoval nejmenší produktivností, autorka vytvořila pouze čtyři výskyty. Ve třech případech zůstalo slovo odvozené ve stejném, tedy v mužském, rodě jako slovo základové (*kyj – kyjovník*, *chudák – chudánek*, *bratr – brášula*), jedenkrát došlo ke změně z feminina na maskulinum (*facka – facan*).

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 61–63.

MARTINCOVÁ, O.; SVĚTLÁ, J.: *Nová abstraktní pojmenování*. In: *Neologizmy v dnešní češtině*. ÚJČ AV ČR. Praha 2005. s. 63.

Ke změně v základu došlo pouze ve slově *brášula*. Slovo vzniklo tak, že k základu slova *bráš-ka* (deminutivum) byl přidán sufix *-ula* (augmentativní přípona), který je podle Šmilauera velmi řídký a zvyšuje expresivitu daného výrazu.¹

5.1.2.1 Deminutiva²

Tato kategorie je charakteristická velkou početností a produktivitou v tvorbě. Proces tvoření těchto slov není skončen, protože stále existuje možnost tvoření od nově vzniklých nebo přejatých slov. Stejná možnost existuje u slov již existujících z důvodů stylistických nebo významových.

Deminutiva jsou vždy stejného rodu jako slova, od nichž jsou odvozena. Základní přípony v mužském rodě jsou tyto: *-ek/ -k-*, *-ík*, v ženském rodě *-k(a)* a ve středním *-k(o)*. Tyto přípony vytvářejí deminutiva prvního stupně, ale lze vytvářet také deminutiva druhého (příležitostně dalšího) stupně. Společně se základovým slovem dostáváme řady s postupně zesíleným deminutivním příznakem (*kout – koutek – kouteček*).

Podle genetického hlediska jsou deminutiva druhého stupně odvozena ze stupně prvního – tou samou, nebo obdobnou příponou (*kout(eč)-ek*), ale ze synchronního pohledu vydělujeme celý formant (*-eček*).

Možnosti zdrobňování jsou omezeny významem základových slov, proto nejrozsáhleji podléhají názvy konkrétních věcí, hojně názvy zvířat, ale méně názvy osob a řídce abstraktní názvy. Nezdrobňují se termíny, výjimku tvoří odborné názvy, které už deminutivy jsou (*bubínek, kovádlínka* – anatomie).

Z rodů je nejproduktivnější mužský, méně už ženský a střední. Deminutiva mohou modifikovat význam kvantitativně – označují věci menší (*domek*), nebo emocionálně, zpravidla kladně (*tatínek*).

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 89.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 300–303.

Od deminutiv se zřídka odvozují adjektiva; posesivní od názvů osob (*tatínkův*), vztahová od názvů věcných (*bubínkový*). Odvozené konatelské názvy jsou charakteristické expresivním příznakem (*kytičkář*).

Kniha je velmi bohatá na autorská deminutiva. Celkem máme čtyřicet tři výskytů deminutivních slov, která v materiálu tvoří necelou jednu čtvrtinu. K nejproduktivnějším patří rod mužský s výskytem dvaceti tří slov. V této skupině většinou nedocházelo k alternacím v základu, přesto si můžeme tohoto jevu všimnout, např. *rekúrdek* od *rekord*, kde došlo k alternaci *o > ú*; *podvúdek* od *podvod*, kde si můžeme všimnout té samé alternace *o > ú*; *popísek* od *popis*, kde lze pozorovat změnu *i > í*; a poslední výskyt ve slovech *mamínek* od *maminka*, kde si lze všimnout stejné změny jako u předchozího případu *i > í*.

Při procesu deminutivizace také docházelo k přechodu z jednoho rodu do druhého. Podle Šmilauera si zdobněliny zásadně uchovávají svůj rod: „Jen při významu specializovaném, posunutém a přeneseném bývá změna rodu (chochol m. – chocholka ž., ještěr m. – ještěrka ž., prám m. – pramice ž.).“¹

U Hůlové si můžeme všimnout těchto výskytů. Jako první uvedeme výraz *rašplík* od *rašple*. *Rašple* slouží k označení mužského pohlavního orgánu, kdy autorka záměrně zvolila rod ženský. V tomto případě (*rašplík*) se opět vrací k mužskému rodu a zároveň zdobňuje.

Druhý výskyt je odvozen od toho samého základového slova, ale Hůlová zde užila deminutiva druhého stupně – *rašplíček*. Dále si můžeme všimnout výskytu slova *facánek* od *facka*, *mamínek* od *maminka*. V textu autorka užila v této souvislosti ještě slova *papínka*, přičemž tato slova postavená vedle sebe působí silný kontrast. Jestliže jsme tento posun rodů nezaregistrovali tak značně u *rašple* a *zandaváku*, zde, kde jsou rody otce a matky naprosto zřejmé, působí záměrná velmi expresivně.

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 83.

Rod ženský má v deminutivní skupině dvanáct výskytů. Stejně jako u maskulin, ani zde nedocházelo k častým alternacím v základu, jednalo se spíše o měkčení: *sprostáček* od *sprostota*, kde si lze všimnout alternace $t > t'$; *pěnička* od *pěna*, kde došlo k měkčení $n > n'$; *záhadička* od *záhada*, kde se vystřídal $d > d'$.

Ke změně rodu došlo u deminutiv ženského rodu pouze ve dvou případech, a to u *tisícovečka* od *tisíc* a u *papínka* od *papá*. U slova *tisícovečka* lze uvažovat také o základovém slově *tisícovka*, ale ta je také derivována od slova *tisíc*. Sufix *-čka* je podle *Mluvnice češtiny 1*¹ ojedinělý, nejedná se zde však o kvantitativní zmenšení označené bankovky, ale spíše o vyjádření vztahu ke jmenované skutečnosti.

O výrazu *papínka* ještě bude řeč níže. U přípony *-ka* se jedná o sufix vyjadřující příslušnost k femininu, zároveň je podle *Mluvnice češtiny 1* tento sufix také základní zdrobňovací sufix.²

Z dalších deminutiv můžeme jmenovat například *tužtička*, *šipečka*, *rašplička*. Právě poslední jmenované je derivátem od slova *rašple*. V předchozích odstavcích jsme hovořili o maskulinních odvozeninách *rašplík* a *rašplíček*, přičemž nyní si slovo zachovává svůj rod. Přípona *-ička* v deminutivních příponách obecně převládá,³ objevuje se i v dalších slovech: *tužtička*, *pochvička*, *pěnička*; celkem sedm výskytů, je tedy i zde dominantní derivační příponou.

Deminutiva rodu středního se v materiálu vyskytují v počtu šesti slov, jedná se tedy o nejméně produktivní rod, kde zdrobňeliny jsou tvořeny jak sufixy prvního, tak druhého stupně. Slova prvního i druhého stupně jsou ve vyváženém poměru, tři výskyty obsahují sufix *-ko*, další tři *-ičko*.

U deminutivních neuter nedošlo k žádné alternaci hlásek v základu slov, stejně tak přechod z jednoho gramatického rodu do druhého nebyl příliš častý; lze ho pozorovat jen v tomto případě: *zandavátko* od *zandavák*. *Zandavátko* tedy tvoří další ze členů četné čeledi výrazu *zandavák*. Derivace proběhla z rodu mužského do rodu

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 249.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 250.

³ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 302.

středního pomoci sufixu *-ko*. Autorka se snaží popsat v tomto případě věc velmi malou, k čemuž se střední rod, a navíc deminutivum, přímo nabízí.

Z dalších můžeme uvést například *štěstíčko*, *témátka*, *varlátka*, *potěšeníčko*.

5.2 Mutační kategorie

V této kategorii se v rámci derivace vyskytovala převážně substantiva, v menší míře pak adjektiva a verba. V rámci mutace proběhla ve většině případů změna slovního druhu, převážně z verb na substantiva.

5.2.1 Verba

Pouze jednoho zástupce obsahuje skupina sloves; je jím lexikální jednotka *dopinožit se*. Jedná se o sloveso 4. třídy, vzor *prosí*, kde bychom za základové substantivum označili slovo *noha*, přičemž od něj odvozené verbum má význam těžko se někam dostávat: „Takový, než se k téhle slávopravdě dohrabe a *dopinoží*, prostě si toho musí vyzkoušet víc, ...“¹

5.2.2 Adjektiva

Ve skupině adjektiv se vyskytuje šest lexikálních jednotek: *klčkovatý* (od *klk*), *vyštymulírovaný* (od *štymulírovat - štymovat*), *rozpučkovatější* (od *pučet - pučkovat - rozpučkovat*), *přemýšlivánkový* (od *myslet*), *miminčí* (od *miminko*), *žouželatý* (od *žoužel*). První dva výskyty byly derivovány od základového substantiva, u adjektiva *klčkovatý* můžeme také počítat se vznikem od deminutiva *klček* (*klk - klček - klčkovatý*), kde došlo derivací k alternaci $e > 0$. Neobvyklost pořadí hlásek ve slově působí ve slově zvukovou expresivitu.² Další tři lexikální jednotky byly odvozeny od verb.

Adjektivum *rozpučkovatější* zakončené sufixem *-cí* vzniká podle Šmilauera z přítomného přechodníku nedokonavého slovesa (*pučet*).

¹ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006. s. 148.

² ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 13.

Sufix *-ící* je považován za pravidelný tvar, který se uplatnil také u našeho zkoumaného tvaru. Ten představuje vlastnost toho, kdo, nebo co provádí určitou činnost. Takovéto tvoření adjektiv považuje Šmilauer za velmi produktivní.¹ Adjektivum bylo dále derivováno předponou *roz-*.

Sufix *-ný* je typický pro základní kmeny nedokonavých sloves, v našem materiálu se derivace pomocí této přípony uplatnila u adjektiva *vyštymulírovaný* (*štymovat*, *štymulírovat*). Uplatil se také proces prefixace předponou *vy-*.

Sufix *-ový* je v *Mluvnici češtiny*² považován za periferní. V našem případě bylo adjektivum *přemýšlivánkový* derivováno také prefixem *pře-*. Podle Světlé je sufix *-ový* základní a nejrozšířenější příponou, ovšem autorka hovoří o odvozování z podstatných jmen.³

Přípona *-ovitý* u lexikální jednotky *domáckovitý* naznačuje podobnost (podoba něčemu, mající tvar jako, připomínající něco), jedná se také o nejproduktivnější příponu adjektiv tohoto typu.⁴

Přípona *-atý* taktéž vyjadřuje podobnost, ovšem nejedná se již o tolik produktivní příponu, přestože je častá.⁵

Ze substantiv byla odvozena tato přídavná jména: *žouželatý* (od *žoužel*⁶), *miminčí* (od *miminko*). Kromě posledního příkladu se jedná o adjektiva tvrdá patřící pod vzor *mladý*; přídavné jméno *miminčí* patří do skupiny adjektiv měkkých pod vzor *jarní*.

Sufix *-čí* tvoří adjektiva mající vztah k životným jevům (*miminčí* od *miminko*). Toto tvoření je typické pro jména zvířat, pro jména vzoru *kuře* a pro nadpřirozené bytosti. Pro náš případ takové tvoření typické není, neutrální adjektivum od slova *miminko* by bylo *miminkovský*

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 135, 136.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 338, 339.

³ MARTINOVÁ, O.; SVĚTLÁ, J.: *Nová adjektivní pojmenování*. In: *Neologizmy v dnešní češtině*. ÚJČ AV ČR. Praha 2005.

⁴ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 121, 122.

⁵ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s.122.

⁶ Žoužel – označení pro všechny druhy hmyzu, In: URL: <<http://www.odpovedi.cz/otazky/vyznam-slova-zouzel>>

(korpusový manažer Bonito, korpus syn, lemma: *miminkovský*, 121 výskytů).¹

Přípona *-ový* je nejproduktivnější příponou (vedle *-ný*, *-ní*) tvořící obvykle jména prostředků, což koresponduje s naším příkladem (*papuče – papučový*). Adjektivum přisuzuje vlastnost, kterou symbolizují papuče.²

Žouželatý s příponou *-atý* ukazuje na vztah podobnosti; podobný něčemu, vypadající jako něco. Tento sufix je podle Šmilauera častý, přestože ne tolik produktivní.³

5.2.3 Substantiva

Tato skupina je v rámci mutační kategorie u slov vzniklých derivací nejpočetnější. V našem materiálu se vyskytuje dvacet dva substantiv, z těch většina byla derivována z verb, tři ze substantiv a jedno z adjektiva.

Ze substantiva (tedy ze stejného slovního druhu) byla derivována tato slova: *bačkorák* od *bačkora*, *ťuntíkování* od *ťunťa*, *bahňák* od *bahno*. *Báčkorák* byl odvozen příponou *-ák*, kterou Šmilauer klasifikuje jako pejorativní.⁴ Podle Opavské je tento sufix jako jeden z nejčastějších používán také při tvorbě pojmenování osob, u nichž je jako charakterizační příznak vytčena vlastnost nebo rys spočívající v charakteru, stavu a vzhledu (*špatňák*, *neschopák*).⁵ Ke změně v základu slova u této lexikální jednotky nedošlo, zato došlo ke změně rodu. Derivované slovo bylo rodu ženského, zatímco vzniklý derivát označoval muže.

U jednotky *ťuntíkování* došlo ke změně rodu z maskulina (označení osoby) do neutra (označení děje). V základu slova si lze všimnout

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 115, 116.

² ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 117, 118.

³ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 121, 122.

⁴ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 29.

⁵ MARTINCOVÁ, O. ; OPAVSKÁ, Z.: *Nová pojmenování osob*. In: Neologizmy v dnešní češtině. ÚJČ AV ČR. Praha 2005.

alternace $t' > t$, ale hláska zůstává ve výslovnosti zachována; změna se projevuje jen v grafické podobě.

Z adjektiva bylo derivováno slovo *tlusták* (od *tlustý*), v základu se objevila tato alternace: $t > t'$. Stejně jako u *bačkorák* i zde byla použita pejorativní přípona *-ák* znevažující nositele tohoto pojmenování. Stejný jev lze pozorovat u lexikální jednotky *bahňák*, kde došlo k alternaci v základu slova z $n > ň$.

Nyní budeme pokračovat komentářem k lexikálním jednotkám (substantivům) derivovaným od verb. Celkem se v našem materiálu objevilo devět maskulin, sedm feminin a tři neutra. Nejvyšší je výskyt mužského rodu, s nímž také začneme naši analýzu.

Do této kategorie spadá autorkou hojně používaný výraz *zandavák* odvozený od slovesa *zandávat*, od kterého přípona *-ák* vytvořila pojmenování prostředku, přestože podle Šmilauera se tato slova tvoří buď ze substantiv, nebo z adjektiv.¹ V dalších případech k alternacím v základu taktéž nedocházelo, kromě dvou výjimek: *vejlupek* od *loupat*, *rozsévač* od *sít*, kde se změnilo $ou > u$ a $i > é$.

Vícekrát se objevily sufixy *-č* (*ostýchač*, *rozsévač*) a *-ník* (*šimrovník*, *plivník*). První ze sufixů je jedním z hlavních, které tvoří deriváty od sloves nedokonavých, jak je tomu i v našem případě (*ostýchat se*, *sít*). Tento sufix je produktivní a označuje osoby spjaté s činností spíše manuální, což si lze potvrdit u slova *rozsévač*.²

Druhý sufix *-ník* u slov *šimrovník* a *plivník* označuje části těla, konkrétně mužský a ženský pohlavní orgán. Šmilauer tvoření částí těl pomocí této přípony připouští, ale zmiňuje se o adjektivech jako o základových slovech (*hrudník*, *dvanácterník*).³ Zde můžeme zdůraznit cit Hůlové, která tyto novotvary tvoří regulérním prostředkem a postupem.

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 45.

² ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 27, 28.

³ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 56.

Feminina byla v kategorii mutační o něco méně produktivní než maskulina, celkem se v našem materiálu vyskytla šestkrát. K alternaci v základu došlo v tomto případě: *závěsna* od *viset* (i > ě).

Lexikální jednotka *ostýchavka* je sice gramatického rodu ženského, ovšem autorka ho užila společně s jednotkou *bačkorák* jako nápodobu binomické nomenklatury z říše rostlinné a živočišné v podobě termínu *ostýchavka bačkorák*: „Zvlášť si nejste jistí, zda jste ostýchavka řádný muž s hodnotami, anebo spíš *ostýchavka bačkorák*, který čeká, až mě přinesou jak firemní eskadroně oнеhdy do toho restaurantu.“¹ Došlo zde tedy k záměně rodů, kdy osoba mužského pohlaví je pojmenována gramatickým rodem ženským, navíc termínem z oblasti biologie.

Lexikální jednotky *zahýbačka* a *obalovačka* se obě vyznačují stejným sufixem jako slovo předchozí (-ka), ovšem neoznačují osobu, ale děje a jejich výsledky. Podle Šmilauera vznikají tato pojmenování ze základních kmenů sloves většinou dokonavých, často s předponou (*zahýbat*, *obalovat*).²

Lexikální jednotka *závěsna* označuje pro autorku část ženského pohlavního orgánu, jedná se tedy o jméno prostředku, odvozeného sufixem -na a prefixem zá- od slovesa *viset*. Slovo *mrdna* bylo odvozeno ze slovesa *mrdat*, přičemž derivát zde označuje jméno místa, kde se určitá činnost odehrává.³

Neutra se ve skupině substantiv v kategorii mutační objevovala minimálně, v našem materiálu si lze všimnout pouze tři výskytů: *vyparádidlo*, *práskadlo*, *předzandávadlí*. Všechna tři pojmenování jsou autorčinými výrazy pro pohlavní orgány; první dvě pro mužské, poslední pro ženský orgán.

Lexikální jednotky zakončené sufixem -dlo pojmenovávají prostředky a vznikají většinou z minulého kmene nedokonavých sloves (*parádit*, *práskat*). Tato přípona je podle Šmilauera nejtýpichtější pro-

---

¹ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoј*. Torst. Praha 2006. s. 54.

² ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 65.

³ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 49.

středkovou příponou.¹ Slovo *vyparádídlo* bylo navíc derivováno předponou *vy-*.

Slovo *předzandávadlí* pojmenovává místa živočišného těla, typické je pro tuto skupinu tvoření z předpony a z přípony *-í* pro rod střední a *-ek* pro rod mužský. Toto tvoření se uskutečnilo také v případě zkoumaného slova, kde derivace proběhla pomocí prefixu *před-* a sufixu *-í*.²

5.3 Transpoziční kategorie

Transpoziční kategorie v rámci derivace čítá celkem jedenáct lexikálních jednotek – substantiv. V rámci transpozice proběhla u všech jednotek změna slovního druhu, nejhojněji změna základového verba v transponované substantivum.

5.3.2 Substantiva

V rámci transpoziční kategorie se substantiva ukázala jako jediná skupina. Ve většině případů byla slova motivovaná slovesy. Mužský rod má pouze jediného zástupce, a to lexikální jednotku *zákup* (od *koupit*). V základu slova došlo k alternaci *ou > u*, dále byla jednotka odvozena prefixem *zá-*.

Ženský rod je druhým nejpočetnějším (po rodě středním) se dvěma výskyty: *přípodrž*³ (od *držet*), *mrakota* (od *mračit se*). Přípona *-ost* (*nerušenost*) patří k velmi produktivním formantům.⁴ Předpona *ne-* je předponou rušící a naznačující opak slova odvozeného.⁵

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 43.

² ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 51, 52.

³ „... v minutě už se jí začala motat hlavinka a bařtipán ani nemusel zapojit manuální *přípodrž*.“ In: HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006. s. 84.

⁴ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 296, 297.

⁵ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 94, 95.

U lexikální jednotky *přípodrž* se při derivaci uplatnila předpona *pří-* patřící do skupiny kvantitativních prefixů zeslabujících význam původního slova, označuje význam částečný a slabý.¹

Ve výrazu *mrakota* došlo k alternaci v základu: *č > k*. Jedná se o podstatné jméno slovesné, kde slovem základovým je sloveso, přičemž Šmilauer předesílá, že souvislost s verby je většinou málo zřetelná. Tento sufix dále označuje jako zcela neproduktivní. Lexikální jednotka označuje děje a jejich výsledky.²

Nejpočetnější skupinou jsou neutra s počtem šesti výskytů: *eliminátorování* (od *eliminovat*), *analyzování* (od *analyzovat*), *kinkláni* (od *kinklat*), *plačkování* (od *plakat*), *rozdvojkování* (od *dvojit*), *mokratění* (od *mokřit*). Všechna patří k substantivům verbálním (podstatná jména slovesná). Jedná se o nejproduktivnější typ názvů dějových. V našem případě se vždy uplatnil formant *-ní*. Podle Světlé se substantiva verbální nejčastěji pojí se slovesy na *-ovat*, někdy na *-it*. To bylo v našem případě kromě několika výjimek splněno (*analyzovat, dvojit,...*).³

Podstatná jména slovesná jsou jen zřídka základem pro další odvozování.⁴ Došlo ke dvěma alternacím v základech, a to u lexikální jednotky *plačkování*: *k > č* a u jednotky *mokratění*: *ř > r*.

---

¹ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 93, 94.

² ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 73.

³ MARTINCOVÁ, O.; SVĚTLÁ, J.: *Nová abstraktní pojmenování*. In: *Neologizmy v dnešní češtině*. ÚJČ AV ČR. Praha 2005.

⁴ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 294.

6 Kompozice

Jedná se o druhý nejčastější způsob tvoření slov u Hůlové. Do této skupiny spadá pouze kategorie koordinační, v níž budeme kompozita dále dělit na vlastní/nevlastní, jedná-li se o složeniny vlastní, pak dále dělíme podle vztahů na koordinační/subordinační. V případě subordinace rozlišujeme, z čeho kompozita vznikla (přívlastková, doplňková, příslovečná). Podle původu dělíme složeniny dále na domácí, cizí a hybridní.

6.1 Koordinační kategorie

V našem materiálu se v této kategorii vyskytuje celkem čtyřicet tři lexikálních jednotek vzniklých kompozicí. Tato skupina tvoří přibližně jednu čtvrtinu celkového materiálu, počtem se přibližuje deminutivům.

Ze slovních druhů jsou v naprosté většině zastoupena substantiva, v několika případech se vyskytnou adjektiva, ojediněle adverbia a verba.

Složeniny jsme nejprve rozdělili na vlastní a nevlastní, přičemž nevlastní jsme dále dělili jen na domácí a cizí; hybridní se v této skupině nevyskytovaly. Kompozita vlastní jsme rozlišili podle kritéria původu na domácí a hybridní (cizí nebyla přítomna), domácí dále na koordinační a subordinační. Hybridní kompozita měla zástupce pouze subordinační a tuto skupinu jsme dále rozlišovali podle vzniku (přívlastková, doplňková, ...).

6.1.1 Nevlastní kompozita

V této skupině se vyskytuje celkem deset složených lexikálních jednotek, jež jsou původu především domácího, méně často již cizího. V převážně většině se jedná o substantiva, po jednom výskytu máme v materiálu nevlastních kompozit adverbium a adjektivum.

6.1.1.1 Domácí nevlastní kompozita

Z celkového materiálu zahrnuje tato skupina celkem sedm výskytů: *sebepřekonávání, v cukuletu, předspaní, kundaúbor, neobývánk, pouhopouze, kdovíco*.

Sebepřekonávání patří k pronominální typu kompozit, kde druhý člen tvoří podstatné jméno slovesné. Složenina pojmenovává právě probíhající děj.¹ Lexikální jednotky *předspaní* a *kundaúbor* vznikly pouhým srůstem dvou slov, v prvním případě prepozice a substantiva, v druhém případě dvou substantiv; jedná se o nevlastní spřežky.²

Ve slově *neobývánk* se kromě kompozice uplatnila také univerbizace, kdy ze sousloví *obývací pokoj* vznikl hovorový *obývánk*. Jde o tendenci demokratizovat jazyk, kdy se sdružená pojmenování nahrazují jednoslovnými výrazy. Tento proces proniká také do spisovného jazyka, kdy univerbizovaný výraz je ekonomičtější.³ Hůlová složeninou *neobývánk* pojmenovává model spojené kuchyně a obývacího pokoje, kdy ani jedno neplní čistě svou původní funkci.

O složeném příslovci lze hovořit v případě jednotky *pouhopouze*. Takovýchto příslovcí není v češtině podle *Mluvnice češtiny* mnoho.⁴ Šmilauer mluví o reduplikovaných složeninách.⁵

V případě lexikální jednotky *kdovíco* se jedná o větnou spřežku, jejíž tvoření je taktéž velmi ojedinělé.⁶

6.1.1.2 Cizí nevlastní kompozita

Jedná se o tyto výskyty: *ticketrestaurantový, pornofotoateliér* a *eklhafť*. První z výrazů je utvořen cizími slovy *ticket (lísték)* a *restaurant (restaurace)* a derivován příponou *-ový*. V textu se vyskytuje ve spojení *ticketrestaurantový lísték*, dochází tedy k pleonasmu⁷: „Anebo

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 470.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 469.

³ MITTER, P.: *Kompozice v kontextu současné češtiny*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Mino. Ústí nad Labem 2006. s. 111.

⁴ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 485.

⁵ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 191, 192.

⁶ ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 100.

⁷ Pleonasmus – stylistická figura vznikající nahromaděním výrazů významově blízkých; část promluvy, textu vyjadřující totéž nadbytečně, vícekrát, např. *aktivní čin-*

že ji jednou přinesou do té levné restaurace, kde vždycky oběd s pocitem náramné výhodnosti platí *ticketrestaurantovými* lístky, rovnou na talíři...“.¹

Složenina *pornofotoateliér* se skládá ze tří komponentů: *porno*, *foto*, *ateliér*, kdy složeninou je myšlen *ateliér fotící pornografické fotografie*. Komponenty *porno-* a *foto-* vznikly dekompozicí složek pojmenování: *pornografický*, *fotografický*.²

6.1.2 Vlastní kompozita

Tato kategorie obsahuje třicet tři výskytů vlastních kompozit především domácího, nebo hybridního původu. Stejně jako u kategorie nevlastních kompozit, také zde převažují substantiva, následují je v malém počtu adjektiva a jeden výskyt verba.

6.1.2.1 Domácí vlastní kompozita

Kompozita, jež lze zařadit do kategorie vlastních domácích složenin, se vyskytují v počtu dvaceti čtyř výskytů. Převážně se jedná o substantiva, dále v menší míře o adjektiva a verba. Tuto kategorii dále dělíme na složeniny koordinační a subordinační.

6.1.2.1.1 Koordinační kompozita

Tato skupina je méně početná než složeniny subordinační, její počet se rovná čtyřem výskytům: *strýčkopapínek*, *nekuchyňneobývák*, *kuchyňneobývák* (další ze skupiny – *neobývák* – pro pojmenování prostoru spojené kuchyně a obývacího pokoje patří do kategorie 6.1.1.1 Domácí nevlastní kompozita), *Thajko-Korejko* (*kdovíco*).

Strýčkopapínek představuje koordinativum vzniklé spojením dvou souřadných substantivních základů pomocí konektému³ *-o-*, přičemž zadní člen si zachovává svou podobu. Koordinativa předsta-

---

nost, In: LOTKO, E.: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2005. s. 88.

¹ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006. s. 41.

² MITTER, P.: *Kompozice v kontextu současné češtiny*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Mino. Ústí nad Labem 2006. s. 109.

³ Konekt(ém) – spojovací morfém mezi základy kompozita, např. *-o-*, *-e-* (zvěrokruh, koželuh), In: LOTKO, E.: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2005. s. 63.

vují přechodný typ mezi někým, nebo něčím.¹ Zde výraz slouží k pojmenování osoby s pedofilními sklony.

Stejným případem utvoření jsou lexikální jednotky *kuchyňo-obývací* a *nekuchyňoneobývací* označující místa, konkrétně místnosti.² Oba výrazy jsou pojmenováním toho samého prostoru spojené kuchyně a obývacího pokoje: „...tyhle věci ženy obvykle tak rády nedělají a příliš nerozumí, co je na nich lákavého, a už vůbec ne, když jsou tam ony a mohli by si přece v tom nekuchyňoneobývací povídat,...“; „V mém umělohmotném třípokojí žádný *kuchyňoobývací* není a není tam ani žádná žena připravující pro druhé instantní stravu,...“.³

Výraz *Thajko-Korejko* se vyskytuje v textu společně s kompozitem *kdovíco*: „Já jen co že je na těch černoškách a *Thajko-Korejko kdovíco*, protože mezi šikmookými moc nerozlišuji,...“.⁴ Oba komponenty jsou ukončeny konektémem -o- naznačující autorčinu snahu pokračovat ve výčtu, přičemž to je navíc podpořeno kompozitem *kdovíco*. Členy složeniny jsou odvozeny z vlastních jmen místních – *Thajsko, Korea*.

6.1.2.1.2 Subordinační kompozita

V této skupině se vyskytuje dvacet zástupců subordinačních kompozit domácího původu, podle vztahu mezi jednotlivými komponenty pak lze dále vydělovat kompozita přívlastková (v počtu jedenáct výskytů), předmětná (tři výskyty), doplňková (dva výskyty) a příslovecná (dva výskyty).

Jak jsme již výše uvedli, nejpočetnější skupinou zde jsou **subordinační kompozita přívlastková**: *třípokoj (tři pokoje)*, *pršiplášť (plášť do deště)*, *měkkosrdcatý (měkké srdce)*, *svíčkobabský (svíčková bába)*, *těžkozadnice (těžká zadnice)*, *sousvazek (souběžné svazky)*, *šroubostroj (stroj na šrouby)*, *růžovokravaťák (růžová kravata)*, *taj-*

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 461, 462.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 462.

³ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006. s. 100.

⁴ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006. s. 148.

nosnubnost (tajné snoubení), čokopleť (čokoládová plet), slávopravda (slavná pravda).

V převážné většině, kromě tří případů adjektiv, se jedná o substantiva. Adjektiva *měkkosrdcatý* a *svíčkobabský* jsou tvořena adjektivem a substantivem, které jsou spojeny konektémem -o-.

Adjektivum u kompozita *měkkosrdcatý* je primární, neodvozené, zatímco adjektivum *svíčková (bába)* je odvozené od substantiva *svíčka* (od *svíce*).¹

Konektém -o- se uplatňuje hojně také v dalších případech: *těžkozadnice, šroubostroj, růžovokravaťák, tajnosnubnost a slávopravda*. Kromě lexikální jednotky *šroubostroj* mají všechny výše vypsané případy první člen adjektivní. Zadní člen je identický se svým fundujícím substantivem.²

U lexikální jednotky *šroubostroj* (od *stroj na šrouby*) se jedná o spojení substantiva a nedějového substantiva, přičemž kompozita takto vzniklá mívají často odborný ráz.³

Kompozita *sebetrapíkování* a *sebelibý* vyjadřují činnost nebo vlastnost, kterou člověk činí sám sobě.

Druhou v pořadí je skupina kompozit **předmětných**: *kurvomrdek, maminkomrdník, všeumělka*. Člen *vše-* se spojuje se zadními komponenty specifickým způsobem bližícím se spřahování, protože se však mění gramatická charakteristika předního členu, považujeme vokál -e- za konektém a slova s komponentem *vše-* za vlastní kompozitum.⁴

Lexikální jednotky *kurvomrdek* a *maminkomrdník* jsou obě spojeny konektémem -o- a jsou tvořeny předním členem substantivním a zadním členem verbálním; složeninu lze nahradit dvojicí slovesa

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 477, 478.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 460. ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 98.

³ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 456, 457.

⁴ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 459.

a předmětu. Tyto složeniny v našem konkrétním případě ukazují na činitele děje – osoby, jde o vyjádření dějového vztahu.¹

Třetí nejpočetnější skupinou jsou subordinační kompozita **do-
plňková**: *samostoják (sám stojí)*, *samohejblatý (sám se hýbe)*.

U těchto lexikálních jednotek je přední člen pronominální a druhý má deverbativní charakter. Většina takto vzniklých kompozit označuje druhy dějů, činnosti, jednání a chování.² Jde o vyjádření něčeho, co ke své činnosti/existenci nepotřebuje jakýkoli vedlejší zásah (*samohejblatý, samostoják*).

Subordinační kompozita **přísllovečná** mají v našem materiálu tyto dva zástupce: *velemohutnost (velmi mohutný)*, *cukrštěbetá (cukrově štěbetá)*. Jednotka *velemohutnost* je tvořena adverbiálním členem primárním (neodvozeným od adjektiva), druhý člen je substantivní. Lexikální jednotka *cukrštěbetá* je slovesem, vyjadřujícím vlastnost mluvy, způsob vyjadřování – cukrově štěbetá.

6.1.2.2 Hybridní vlastní kompozita

V této kategorii se vyskytuje celkem devět lexikálních jednotek, kde u všech je hybridním komponentem *digi-*. Jedná se o: *digisvět, digipříběh, digifilm, digivěk, digivěc, digidoba, digiblůstička, digiměsto, digispolečnost*.

U tohoto druhu kompozit je jedna ze složek původu domácího, resp. zdomácněla, a druhá původu cizího. Mohou vznikat buď čistou kompozicí, nebo juxtapozicí. Záleží přitom často na tom, zda je první člen původu domácího, nebo cizího. V našem případě, je-li tedy první člen původu cizího, převažuje čistá kompozice.³ První členy cizího původu vstupují do složenin ve zkrácené podobě: *digitální* > *digi*. Martincová upozorňuje na kolísání lexikální jednotky *digi* mezi platností

---

¹ DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 463, 464.

ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1971. s. 97.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 459, 474.

³ MITTER, P.: *Složená hybridní substantiva s prvním komponentem cizího původu v současné češtině*. Univerzita J. E. Turkyň v Ústí nad Labem. Ústí nad Labem 2003. s. 51.

první části kompozit a platností přídavného jména, což se projevuje psaním dohromady i zvlášť.¹ V našem případě psala Hůlová výrazy vždy dohromady, budeme tedy uvažovat o komponentu *digi-* jako o první části složeniny vzniklé z adjektiva *digitální*.

První člen vstupuje do kompozita jako útvar vzniklý krácením, proto je podle Mittera sporné považovat vokál *-o-* (v našem případě *-i-*) za konektém. Vokál podle něj náleží k základovému morfému.²

V našem materiálu se vyskytují kompozita se vztahem závislým, tedy subordinativa. Většinou je druhý komponent původu domácího, pokud cizího, pak se jedná o jednotku zdomácnělou (*film*).³

---

¹ MARTINCOVÁ, O. a kol.: *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 2*. Praha: Academia, 2004. s. 88.

² MITTER, P.: *Složená hybridní substantiva s prvním komponentem cizího původu v současné češtině*. Univerzita J. E. Turkyň v Ústí nad Labem. Ústí nad Labem 2003. s. 51, 52.

³ FILIPEC, J.; DANEŠ, F.; KOL.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia. Praha 2007. s. 83.

7 Onomatopoeia

Další skupinou, sice ne tak početnou, jsou slova onomatopoeická. Jedná se o napodobení přirozených zvuků, například *bác, frr*, nebo o výsledek procesu tvoření lexikálních jednotek na tomto základě – *bácnout, frčet*.¹

7.1 Reprodukční kategorie

V této kategorii můžeme nalézt celkem devět výskytů; jedná se konkrétně o: *kníkat, bzíkat, odumlávat, ňuchat, rycat, ťuntíkování, hipšik, dyndydón*.

Mluvnice češtiny I dále dělí citoslovce na nemotivovaná (*hipšik, dyndydón, ťuntíkování, ňuchat, rycat*) a motivovaná. Tam vyděluje ty, které vznikly přechodem z jiného slovního druhu (v našem případě žádné), z přírodních zvuků (*kníkat, bzíkat, odumlávat*) a přímou slovo-
votvornou motivací.²

Zima vyděluje skupinu interjekcí na subjektivní (citová a imperativní citoslovce) a objektivní (onomatopoeická, zvukomalebná).³

---

¹ LOTKO, E.: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2005. s. 81.

² DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1*. Academia. Praha 1986. s. 516.

³ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 34.

8 Expresivní funkce neologismů v literárním textu

Expresivní výraz bývá zpravidla chápán jako výraz vyjadřující vedle nociónality¹ také citový osobní vztah ke skutečnosti. Podle Zimy lze expresivitu snadno definovat tak, že expresivní bude každý výraz spojený s emocí.²

Oblastí expresivity není jen jazyk psaný, ale zejména jazyk mluvený, zvláště projevy spontánní, kde se nejvíce projevuje tendence tvořit expresivní výrazy. Ty mají za úkol vedle výrazů neutrálních upoutat posluchačovu pozornost a co nejdéle ji udržet na účelem získat a přesvědčit.

Užití expresivních výrazů v uměleckém textu je dvojího druhu; první z nich je ten, že autor nechává do svého projevu pronikat prvky mluveného jazyka (hovorové, obecné, slangové, argotické), v druhém případě se autor snaží vyjadřovat skutečnost novými jazykovými prostředky, a je tedy tvůrcem lexika. Jedná se mu o získání čtenáře, upoutání jeho pozornosti a zvýšení vnímavosti.

Lze rozlišit expresivitu trojího typu; inherentní, adherentní a kontextovou. U první jmenované, *inherentní*, lze rozpoznat expresivní charakter i bez kontextu, protože expresivita je součástí významu slova, souvisí často s hláskovou podobou (*brášula, rekúrdek, zandaváček, popísek, facánek, facan, strýčkopapínek*).

Ostatní slova nemají znaky expresivity ve svém základním významu, jsou neutrální a vyjadřují věcné pojmy jako odraz skutečnosti. V určitém kontextu mají tyto výrazy neutrální význam, ovšem v jiném mohou získat expresivní znaky. Slovo tedy získává více významů. Tento typ expresivity, kdy je základní význam slova změněn, se nazývá expresivitou *adherentní* (*rašple, samostoják, pokusnictví*).

Třetí typ expresivity – kontextová – patří svou podstatou ne do oblasti lexikologie, ale spíše do oblasti stylistiky. Slovo může působit

---

¹ Nociónální – založený na pojmu nebo se k němu vztahující, např. nociónální význam slova. In: LOTKO, E.: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2005. s. 78.

² ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961.

expresivně, aniž se jeho význam mění. Tato expresivita není spojena s významovou změnou slova, ale je způsobena pronikáním svou různými stylistickými vrstev.¹

8.1 Příznakovost

Za bezpříznakové jsou obecně považovány jevy frekventované v celém spektru komunikace, naopak příznakovost je typická pro jevy periferní, nepravidelné a vybočující z předpokládaného paradigmatu. Příznakem je míněn určitý charakteristický, rozlišovací rys, který je „známkou“ něčeho.²

Podle Čechové mají příznakové prostředky místo v omezených kruzích komunikace a v omezených komunikačních situacích, z čehož vyplývá příznakovost námi zkoumaného materiálu.³

Autor často soustředí pozornost adresáta tím, že záměrně volí příznakové pojmenování. Může se stát, že autor překročí únosnou míru, například užitím vulgarismu, což může následně na adresáta působit negativně. Nebo naopak vzbudí příznakový prostředek estetický účinek, a adresát ocení autorovu nápaditost.

Všeobecně lze říct, že každá inovace je aktualizací, a je tedy příznaková – to můžeme pozorovat na autorských neologismech a neosémantismech prózy *Umělohmotný třípokoj*.

V krásné literatuře je běžné užívání lexémů se stálým stylovým příznakem, který je patrný i mimo aktuální kontext, o čemž se lze přesvědčit také v našem případě, kdy lexikální jednotky působí expresivně i jen při nahlédnutí do excerpovaného materiálu.⁴

---

¹ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961.

² ČECHOVÁ, M.; KRČMOVÁ, M.: *Současná stylistika*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2008. s. 33, 34.

³ ČECHOVÁ, M.; KRČMOVÁ, M.: *Současná stylistika*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2008. s. 34.

⁴ ČECHOVÁ, M.; KRČMOVÁ, M.: *Současná stylistika*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2008. s. 319.

8.2 Expresivita

Ve velké většině materiálu se uplatnila inherentní expresivita, což bylo dáno především značným množstvím substantiv tvořených pomocí expresivních přípon. V případě verb se uplatila expresivita daná hláskovým skladem slova.¹

Podle Zimy se expresivita vyskytuje zvláště u slov, kde dochází ke spojení hlásek palatálních (*t', d', ň, j*) se samohláskami *u, o, a* a s dvojhláskou *ou* a ke spojení hlásek velárních (*k, g, x*) se samohláskou *e*.²

Indikátorem expresivity je u takových slov neobvyklost dané hlásky v porovnání s hláskovým skladem u neutrálních slov (*zanuďánkovat*) a také odlišná modifikace zvukové podoby vzhledem ke slovu, které se jeví jako základní (*zformírovat* – *zformovat*).³

Například u verba *vymrdničkovat* se uplatňuje pejorativum *mrdat* spolu s formantem *-ičk-*, který je typický při tvorbě deminutiv. Kontrast pejorativa spolu s deminutivním formantem potom tvoří kontrast podílející se na expresivitě.

S hláskovým skladem základu souvisí také například verba *upšukovat, improvizírovat, namydlíkovat*. U slovesa *zanuďánkovat* dochází k výše jmenovanému spojení palatály *d'* a samohlásky *a*, které tvoří inherentní expresivitu. Podle Zimy nazývají francouzské studie tuto expresivitu jako zvukovou (fónickou).⁴

Expresivita lexikální jednotky *vejlupek* je dána hláskovým skladem slova, kdy spisovné *-ý-* je nahrazeno obecným *-ej-*. Jako základní se zde jeví *výlupek* (od *loupat*), u něhož byla modifikována zvuková podoba na *vejlupek*, proto zde můžeme mluvit o expresivitě zvukové,

---

¹ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. 12–14.

² ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 12.

³ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 13.

⁴ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 13.

jinak také fónické.¹ Stejný případ nalezneme u lexikální jednotky *tun-tíkování*, kde spojení palatály *t* se samohláskou *u* ukazuje na expresivní charakter výrazu.

Jak již bylo psáno výše, nejhojněji se uplatnila inherentní expresivita u slovního druhu substantiv, ovšem je možno si povšimnout také expresivity adherentní, kterou zastupuje například lexikální jednotka *datlice*. Jedná se o expresivitu vznikající pojmenováním skutečnosti z oblasti života pomocí výrazů z živočišné říše.² Ve snaze co nejpřesněji pojmenovat jevy vlastního života se uchylujeme k označením z živočišné oblasti. Většinou vznikají pojmenování přenášením pojmů ze zvířecího života na jevy lidské, tak je tomu také v našem případě. Podle Zimy je konkrétně naše pojmenování *symbolický výraz expresivní*,³ kdy metaforicky pojmenováváme skutečnost právě se odehrávající: „Bylo to nesmělé zatukání mladé *datlice*, co se teprve rozkukává a není si jistá, ...“.⁴

Další doklad expresivity adherentní je výraz *písničkování*: „..., a to už mě zase napadá zandavák, protože té vody tam má tunu, když se vyvede *písničkování*, a takhle je to pořád dokola.“⁵ Ten je zde metaforou pro soulož.

Dále se v rámci substantiv budeme zabývat případy expresivity inherentní, přičemž jsme jednotlivé případy zařadili výběrově takovým způsobem, aby se neopakovaly výklady stejných jevů, přestože se v materiálu vyskytly.

Jako první popíšeme lexikální jednotku *facan*; zde se jedná o augmentativum odvozené od substantivního základu,⁶ jemuž přípona *-an* dává negativní expresivitu. Velmi nápadné je v textu slovo *brášula*. Již výše byla zmínka o jeho utvoření, kdy tato lexikální jed-

---

¹ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 13.

² ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 63 – 67.

³ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 66.

⁴ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006. s. 24.

⁵ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006. s. 53.

⁶ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 18.

notka vznikla na základě kontrastu deminutivního základu *bráš-ka* a sufixu *-ula*, který Zima považuje za jednu z přípon podílejících se na tvorbě maskulin lidového jazyka a spontánních mluvených projevů.¹

Dále můžeme okomentovat lexikální jednotku *chudánek* (od *chudák*). U expresiv tohoto typu není dána expresivita ani tolik příponou *-ek*, ale spíše tím, že substantiva jako *uplakánek*, *chudánek* mají uživatelé v povědomí jako deminutiva.²

Úchylařina je jednotka, jejíž přípona *-ina* znamená expresivitu směřovanou záporně. Slovy takto zakončenými vyjadřujeme nechut a odpor k těmto jevům.

Lze si také všimnout častého tvoření lexikálních jednotek pomocí přípony *-ák*. Tento sufix považuje Zima za jeden z hlavních, který dává lexikálním jednotkám expresivní příznak.³ V našem materiálu lze za takto utvořené považovat tyto jednotky: *zandavák*, *bahňák*, *bačkorák* a *tlusták*.

V publikaci *Expresivita slova v současné češtině*⁴ je uvedeno, že jména nositelů vlastností jsou odvozena od adjektiv; v našem případě bylo z adjektiva derivováno jen slovo *tlusták*. U tohoto výrazu vystupuje expresivita silněji do popředí, přičemž je v těchto slovech zdůrazněna také alternací hlásek: *bahňák* od *bahno* (*n > ň*), *tlusták* od *tlustý* (*t > ṭ*).⁵

Expresivita výrazu *mrdna* je dána již hláskovou skladbou. Jedná se o slovo vulgární, kde konkrétně také přípona *-na* vytváří expresivnost jména.

Četná je přípona *-č* vyskytující se celkem třikrát: *ostýchač* (*ostýchat se*), *rozsévač* (*sít*) a *objevovač* (*objevit*). Tyto činitelské názvy

---

¹ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 18, 19.

² ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 17.

³ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 16.

⁴ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961.

⁵ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 17.

pojmenovávající osoby, v našem případě osoby mužského pohlaví, navozují negativní konotace.¹

Expresivita výrazu *ostýchavka* (jako termín užito sousloví *ostýchavka bačkorák*) je dána záměnou rodů, jelikož tímto femininem pojmenovala autorka osobu mužského pohlaví. Přípona *-ka* navíc ukazuje na expresivitu negativní.²

U deminutiv lze rozlišovat expresivitu trojího typu; *kvantitativní*, jež vyjadřuje menší míru vlastností nebo rozměr (*cár – cárek, kout – kouteček*); dále *kvalitativní* (míněno ve smyslu citového hodnocení), jež je podmíněna citovým vztahem mluvčího, který může směřovat k pejorativnosti (*papínek – ironie*), nebo k meliorativnosti (*oltářík – osobní vztah k předmětu*).

Třetím typem expresivity je vztah *kvantitativně kvalitativní*, kde deminutivum označuje skutečnost nejen menší, ale také kvalitativně změněnou (*zandaváček*).

Konkrétní substantivní deminutivum nabývá expresivní povahy značnou kvalitativní změnou významu, při níž se jeho kvantita nemění. Přípona, jež obvykle plní funkci vyjádření kvantity, nabývá funkci zcela odlišnou a mění slovo směrem k meliorativnosti nebo pejorativnosti. V našem materiálu lze za taková slova označit například slova *blázínek, rekúrdek, nabídečka, papínek, kamarádíček, podvůdek, popísek*.

Dále lze vydělit deminutiva abstraktní. Posuzujeme-li abstraktní pojmy samy o sobě, pak lze říct, že jsou kvantitativně neomezené, ale jejich zdrobněním je zařadíme do kategorie kvantitativní omezenosti. K vytvoření takového deminutiva jsme použili přípony určené ke zmenšování jevů konkrétních, přičemž taková skutečnost vede k velké nápadnosti, a tím i k větší expresivitě. Zima označuje takováto deminutiva jako *expresivní zdrobněliny*.³ Za takové lze v našem mate-

---

¹ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 17.

² ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 18, 22, 23.

³ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 29.

riálu označit například tyto: *štěstíčko, podvůdek, představička, nápa-
dek, potěšeníčko, záhadička*.

Dále je vhodné se zaměřit na nekongruenci základového slova, které má například hanlivý odstín, a zdrobňující přípony. Tím vzniká nápadný rozdíl mezi základním slovem a jeho odvozeným deminutivem, přičemž se nemusí jednat jen o vztahy kvantitativní, ale také o vztahy kvalitativní. Potom si lze všimnout velkého kontrastu mezi slovy často vulgárními, slangovými nebo obecnými a jejich deminutivními protějšky. V *Umělohmotném třípokoji* si lze všimnout například těchto: *zandaváček – zandavák; rašplík, rašplička, rašplíček – rašple; facánek – facka*.

Zima dále poznamenává, že častější je expresivita deminutiv druhého stupně.¹ To lze porovnat na příkladu deminutiva, které se v materiálu objevuje na pozici prvního i druhého stupně: *rašple – rašplík – rašplíček*.²

Výběrově se zde také budeme zabývat expresivitou kompozit vyskytujících se v našem materiálu. Jako první jsme si vybrali lexikální jednotku *kundaúbor*; zde se jedná o expresivitu inherentní danou vulgarismem, lze tedy mluvit o slově s citovým zabarvením pejorativním.³ U výrazu *neobývák* lze mluvit jak o inherentní expresivitě dané předponou *ne-*, tak o expresivitě dané příponou *-ák*. Jedná se o univerbismus odvozený z adjektiva a podstatného jména, slovo má hovorový charakter.⁴

Lexikální jednotka *pouhopouze* nabývá expresivního charakteru reduplikací, která se odehrává v rámci inherentní expresivity a je považována za prostředek zesilující účinek.⁵

---

¹ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 30.

² ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 25 – 30.

³ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 5, 14, 15.

⁴ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 16, 17.

⁵ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 23.

Lexikální jednotka *strýčkopapínek* budí dojem kladné expresivity díky deminutivním komponentům *strýček* a *papínek*. Mluvíme zde ale o expresivitě adherentní kvůli protikladu deminutivnosti (kladná expresivita) a označení osoby pedofilní (negativní označení).¹

Lexikální jednotka *svíčkobabský* je dokladem expresivity inherentní. *Baba/bába* je označení hanlivé pro nepříjemnou a zlou ženu.² Expresivita (inherentní) výrazu *růžovokravaťák* je dána sufixem *-ák*, navíc je podpořena alternací hlásek *t > t'* (*kravata > kravaťák*).

Expresivita výrazu *samostoják* je adherentní v tom smyslu, že je zde užito pojmenování z oblasti neživé hmoty pro označení představy z lidského života, ale je také inherentní tím, že je výraz derivován expresivní koncovkou *-ák*. Abychom vysvětlili význam slova *samostoják*, jedná se o výraz Hůlové pro mužský umělý pohlavní orgán: „Nemám ji. Hračku robertka, kyjovníka *samostojáka*, rašplidlo bez muže,...“.³

Dále lze pozorovat inherentní expresivitu u lexikální jednotky *velemohutnost*. Předpona *vele-* navozuje pozitivní významové hodnocení a zvyšuje účinek druhého komponentu.⁴

Expresivita hybridních složenin vzniká kontrastem složky cizí a domácí – *digidoba*, *digispolečnost*, *digiblbestička*. Domácí výraz mívá často lidový nebo vulgární charakter, v našem případě se jedná u výrazu *digiblbestička* o kontrast zhrubělého výrazu *blbest*, který podlehl deminutivizaci, a prefixu *digi-*.

Nejméně početná je kategorie onomatopoií, přesto si zaslouží zmínku o expresivitě slov patřících do této skupiny. Podle Zimy ne všechna slova onomatopoická obsahují znak lexikální expresivity, která je součástí významu slova. Ale mají určitě znak nápadnosti v systému jazyka kvůli odlišnosti hláskového skladu. Dalším znakem

---

¹ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 53.

² FILIPEC, J.; DANESŠ, F.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia. Praha 2007. s. 24.

³ HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoř*. Torst. Praha 2006. s. 50.

⁴ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 24.

nápadnosti je vztah ke skutečnosti, který je zde jednodušší a přímočařejší.¹

Slova dělí na ta, jež mají synonymický ekvivalent v neutrální slovní zásobě, a na ta, která synonymem nedisponují. Taková nejsou zpravidla lexikálně expresivní a lze u nich mluvit pouze o expresivitě v nejširším smyslu – tedy jsou nápadné svým hláskovým skladem. V našem materiálu lze mluvit o těchto lexikálních jednotkách: *hipšik*, *dyndydón*, *ňuchat*.

Slova, jež mají v neutrální slovní zásobě synonymum získávají expresivitu lexikální: *kníkat* (*křičet*), *bzikat* (*zvonit*), *odumlávat* (*cumlat*), *rycat* (*dorážet*).²

---

¹ ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 33–41.

² ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961. s. 33–41.

9 Záměna rodů

Potřeba pojednat o problematice rodu je dána charakterem materiálové báze, v níž jsme zaznamenali několik případů tohoto jevu.

9.1 Lingvistika rodu

Otázce rodu je jak v české, tak v zahraniční literatuře věnována značná pozornost, proto vznikla samostatná disciplína, jež je v zahraniční literatuře nejčastěji nazývána *gender linguistics*. U nás lze použít ekvivalentu *lingvistika rodu*.

Systémově je počet maskulin a přechýlených feminin v rovnováze, ale v textu se tento poměr mění na desetinásobnou až stonásobnou převahu maskulin. Strukturní lingvistika propaguje teorii, že ženský rod je v pojmenování lidských bytostí vždy příznakový, zatímco rod mužský má navíc roli generickou, tedy označuje lidské bytosti vůbec.

Teorie diskurzu upozorňuje, že jazyk neodráží skutečnost, nýbrž ji konstruuje. Genderová lingvistika zastává názor, že feminina jsou vzhledem k odvozenosti od maskulin sekundární, ovšem pro češtinu platí spíše to, že derivace feminin je pro ni centrální.¹

9.2 Cross-gender reference

Jedná se o křížení rodu přirozeného a gramatického, přičemž tento jev přináší do promluvy expresivní konotace. Jedná se buď o pojmenování osob mužského rodu gramatickým rodem ženským, nebo o pojmenování osob ženského pohlaví gramatickým rodem mužským.

Označování žen výrazy rodu mužského vnáší do promluvy pozitivní konotace, označování mužů výrazy ženského rodu konotuje často negativně.²

---

¹ ČMEJRKOVÁ, S.: Rod v jazyce a komunikaci: specifika češtiny. Slovo a slovesnost. č. 63, s. 263 – 286. 2002.

² ČMEJRKOVÁ, S.: Rod v jazyce a komunikaci: specifika češtiny. Slovo a slovesnost. č. 63, s. 263 – 286. 2002.

V našem textu byla patrná záměna rodů u nejužívanějších slov *rašple* a *zandavák* a jejich čeledí, kdy pojmenování *rašple*, přestože označuje mužský pohlavní orgán, byla ženského rodu, zatímco *zandavák*, označující ženský pohlavní orgán, rodu mužského. Jedná se o autorskou aktualizaci, kdy slova a jejich deriváty na sebe více upozorňují.

Rašple není neologismus (výskyt v korpusovém manažeru Bonito čítal 218 výrazů), pouze získala nový význam, označuje již pojmenovanou věc, jedná se totiž o označení pro *pilník k opracování měkkého materiálu*.¹ Jedná se tedy o sémantický neologismus.

Zandavák neměl v korpusovém manažeru Bonito žádný výskyt. Jedná se o derivaci od slovesa *zandávat*. V kontextu knihy ale označuje ne předmět, který se zandává, ale vzhledem k označení pro ženský pohlavní orgán právě naopak.

Ke křížení rodů došlo dále u slov *papínka* a *mamínek*. Slova v původní základové podobě byla *mamin-ka* a *papín-ek*. Z toho je tedy zřejmé, že autorka se uchýlila k záměně sufixů, kdy mužský sufix *-ek* dosadila k ženskému tvaru, a tím vzniklo pojmenování ženské osoby (*maminka*) gramatickým mužským rodem. Dále ženský sufix *-ka* dosadila k pojmenování mužské osoby, která tím získala ženský gramatický rod.

---

¹ FILIPEC, J.; DANEŠ, F.; KOL.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia. Praha 2007. s. 348.

10 Závěr

Cílem naší práce bylo analyzovat lexikální stránku románu *Umělohmotný třípokoj* se zřetelem k neologii. Analýza směřovala ke zjištění, které slovotvorné způsoby autorka využívá dominantně a které okrajově.

V rámci slovotvorby se nejhojněji uplatnila derivace a kompozice. V rámci derivace nelze opomenout vysokou míru deminutiv a ve skupině kompozit si nelze nevšimnout vysoké míry hybridních kompozit tvořených jediným prefixem *digi-*.

Derivace se v rámci modifikační kategorie v nejvyšší míře uplatnila při tvorbě substantiv, zvláště ženského rodu, tvořených hojně sufixy *-ost* a *-ina*. Deminutiva v našem materiálu tvoří přibližně jednu čtvrtinu, dá se tedy říci, že derivace deminutiv patří k nejvyužívanějším způsobům tvorby autorských neologismů a neosémantismů. Zde je rodově nejčetnější maskulinum.

V kategorii mutační byla nejhojněji odvozována opět substantiva, ovšem uplatnila se také tvorba sloves a přídavných jmen. V rámci substantiv byla produktivní přípona *-ák* nejhojněji se vyskytující ve frekventované lexikální jednotce *zandavák*.

Transpoziční kategorie byla opět bohatá na substantiva, která byla také jediným slovním druhem v této kategorii. Nejpočetnější skupinou byla neutra tvořená vždy sufixem *-ní*.

Skupina kompozit je stejně početná jako skupina deminutiv. U Hůlové tedy můžeme kompozici řadit vedle derivace deminutiv k nejproduktivnějším způsobům tvoření. Přestože dříve nebyla kompozice pro češtinu typická, od devadesátých let se projevuje nárůst tohoto postupu, zvlášť důležité jsou složeniny hybridní.¹

V naprosté většině případů jsou mezi složeninami zastoupena substantiva. Tři čtvrtiny materiálu kompozit tvořily složeniny vlastní, tedy pravé. V rámci pravých kompozit se nejvíce uplatnil vztah subordinace, tedy vzájemné závislosti.

---

¹ JANOVEC, L.: *K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině*. Naše řeč. č. 90. s. 57–66. 2007.

Nepřehlédnutelná jsou kompozita hybridní tvořená cizím prefixem *digi-*. První komponent složenin vznikl z adjektiva digitální a druhý komponent tvořilo substantivum, které také ovlivnilo slovnědruhové zařazení výsledného kompozita.

Malou skupinu tvořila slova kategorie reprodukční, která buď napodobují přirozené zvuky, nebo jsou expresivním synonymem slova neutrální slovní zásoby.

Vzhledem k excerpovanému materiálu, v němž se nacházely jednotlivé výrazy bez kontextu, jsme uvažovali expresivitu inherentní a adherentní. V převážné většině jsme registrovali expresivitu inherentní hojně danou expresivním sufixem, pomocí kterého tvořila Hůlová své autorské neologismy a neosémantismy. Dále byla expresivita dána neobvyklým hláskovým skladem slova, šlo tedy o tzv. expresivitu zvukovou (fónickou).

U deminutiv jsme se zabývali expresivitou trojího typu; kvantitativní, kvalitativní a kvantitativně kvalitativní. Ke všem typům jsme v našem materiálu nacházeli zástupce. Hluběji jsme se zabývali rozdělením deminutiv na abstraktní a konkrétní. Obě skupiny měly přibližně stejný počet výskytů.

Závěrem lze tedy říci, že nejproduktivněji tvořila Hůlová derivací, kde uplatnila zvláště významně tvorbu deminutiv, a kompozicí. Autorka užívá sice standardní slovotvorné postupy, ale vytváří zcela specifickou slovní zásobu, často značně expresivní, například vulgarismy přetvořené směrem k deminutivnosti nebo lexikální jednotky uplatňující záměnu gramatických rodů.

11 Literatura

- ČECHOVÁ, M.; KRČMOVÁ, M.: *Současná stylistika*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2008.
- DOKULIL, M.: *Obsah – výraz – význam. I Výbor z lingvistického díla M. Dokulila*. Karolinum. Praha 1997.
- DOKULIL, M.; HORÁLEK, K.: *Mluvnice češtiny 1. Fonetika. Fonologie. Morfonologie a morfeemika. Tvoření slov*. Academia. Praha 1986.
- FILIPEC, J.; ČERMÁK, F.: *Česká lexikologie*. Academia. Praha 1960.
- FILIPEC, J.; DANEŠ, F.; KOL.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia. Praha 2007.
- GREPL, M.; JELÍNEK, M.: *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2008.
- HŮLOVÁ, P.: *Umělohmotný třípokoj*. Torst. Praha 2006.
- LOTKO, E.: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2005.
- MALIŠ, O., MACHOVÁ, S.: *Současný český jazyk. Lexikologie*. Karolinum. Praha 1999.
- MARTINCOVÁ, O. a kol.: *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1*. Academia. Praha 1998.
- MARTINCOVÁ, O. a kol.: *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 2*. Academia. Praha 2004.

MARTINCOVÁ, O. a kol.: *Neologizmy v dnešní češtině*. ÚJČ AV ČR. Praha 2005.

MITTER, P.: *Kompozice v kontextu současné češtiny*. UJEP. Ústí nad Labem 2006.

MITTER, P.: *Složená hybridní substantiva s prvním komponentem cizího původu v současné češtině*. UJEP. Ústí nad Labem 2003.

POŠTOLKOVÁ, B; SOCHOVÁ, Z.: *Co v slovnících nenajdete. Novinky v současné slovní zásobě*. Portál. Praha 1994.

ŠMILAUER, V.: *Novočeské tvoření slov*. SPN. Praha 1971.

ZIMA, J.: *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. ČSAV. Praha 1961.

BALAŠTÍK, M.: *Je pro mě těžký napsat knihu o současnejch Čechách...* Host, č. 2, s. 5–8, 2006.

ČMEJRKOVÁ, S.: *Rod v jazyce a komunikaci: specifika češtiny*. Slovo a slovesnost. č. 63, s. 263 – 286. 2002.

FUCIMANOVÁ, M.: *Kdo zpackal digisvět?* Host, č. 6, s. 67, 2007.

JANOVEC, L.: *K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině*. Naše řeč. č. 90. s. 57–66. 2007.

MATĚJKOVÁ, J.: *Vzpouřa – ne pornografie*. Tvar, č. 11, s. 23, 2007.

PILÁTOVÁ, M.: *Svět podle šťastné křivky*. Respekt, č. 45, s. 22, 2006

URL: <<http://hn.ihned.cz/c1-19874680-petra-hulova-spisovatelka>>

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Petra_H%C5%AFlov%C3%A1>

URL: <<http://www.novinky.cz/kultura/126810-petra-hulova-psat-umelohmotny-tripokoj-bylo-riskantni.html>>

URL: <<http://www.korpus.cz>>. *Český národní korpus* - SYN. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha.

12 Přílohy

12.1 Seznam neologismů

Derivace	
Zandavák	12
Tichoty	12
Nerušenosti	12
Vymrdničkovat	12
Závěsna	17
Bahňák	17
Zámlk	21
Daltice	24
Hlasovosti	28
Mrdně	35
Papučového	37
Zákupem	40
Ostýchačů	41
Vejlupek	48
Rašplidlu	50
Kyjovníka	50
Šimrovníka	50
Holčičkovatost	50
Vyparádidlo	52
Rozsévačů	52
Domáckovitého	52
Nepodyškuje	52
Písničkování	53
Facan	53
Ostýchavka bačkorák	54
Objevovač	54
Tlustáka	55
Zahýbačce	55
Cárek	55
Klčkovatých	56
Holčičkoviny	57
Předzandávadlí	57
Oblibují	59
Nejfešákovatější	60
Zacloumákovalo	61
Nejstydlinovatější	62
Překontrolovat	69
Upsukuje	71
Práskadlo	79
Pokusnictví	80

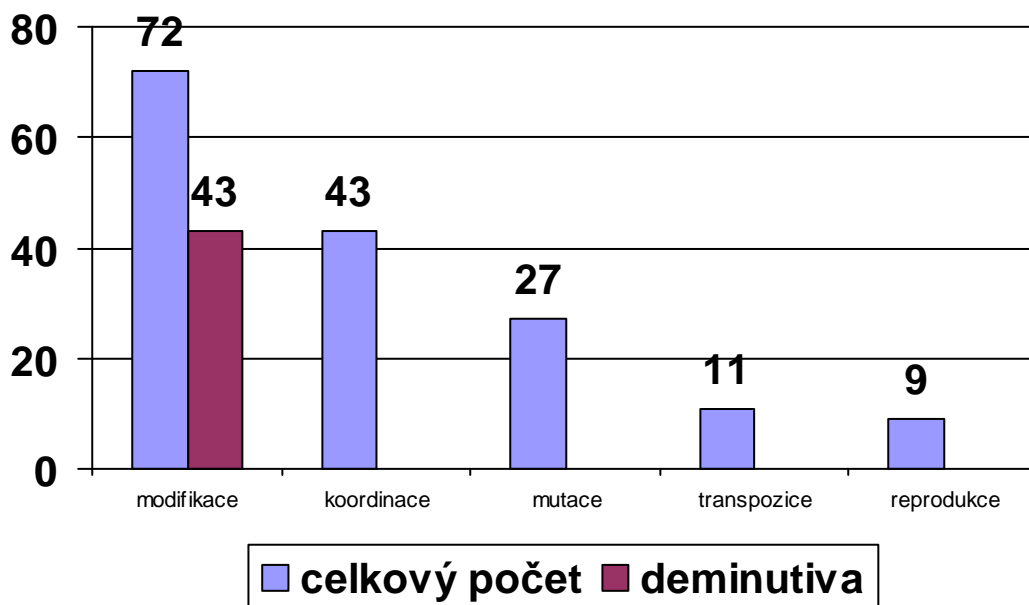
Čtrnáckovitost	81
Vyštymulírovaná	82
Přípodrř	84
Rozpučikovatějící	84
Brášulou	84
Zabolíkovalo	85
Zanuďánkuje	93
Úchylařina	94
Eliminátorování	100
Žouželatou	101
Miminčího	102
Analyzování	103
Mokratění	105
Půtkaření	112
Kinklání	113
Plačkování	116
Zformírovávalo	118
Zkomercializovalo	118
Mrakota	119
Trapínkovat	120
Poživůtkví	124
Přemýšlivánkového	129
Nezapodobá	140
Ukníkánci	141
Zdůvěřím	142
Improvizovat	143
Dopinoží	148
Rozdvojkování	137
Deminutiva	
Koutečků	9
Pochvičkách	9
Sprošťačinky	18
Blázínek	23
Pěničku	23
Rekúrdek	29
Nabídečku	31
Rašplíka, rašpličky	37
Zandaváčky	37
Štěstíčko	39
Slibíčkováním	39
Papínek	40
Amorkem	40
Tisícovečkou	47
Kamarádíčka	48
Usínáčkovníka	50
Lochtálka	50
Zandavátka	50

Rašplík	53
Podvůdku	55
Tužtičkou	55
Rašplíčka	56
Popisek	57
Rašplíčku	60
Potěšeníčko	60
Sáčičku	67
Témátko	80
Trablíků	96
Šipečkami	105
Představičky	112
Oltářík	122
Nápadek	123
Načechráníčko	124
Smlouviček	125
Kolegáčka	127
Klientíkovi	129
Víkendík	130
Facánek	132
Potěšeníčko	140
Oboječek	143
Mamínek	146
S papínkou	146
Záhadičky	10
Kompozice	
Digisvět	9
Digipříběhu	11
Digifilmu	12
Digivěku	15
Třípokoj	21
Dvouruč	22
Pršiplášť	29
Sebepřekonávání	32
Digivěci	33
Ticketrestaurantovými	41
Pornofotoateliéru	42
Měkkosrdcaté	46
Svíčkobabské	47
Těžkozadnice	47
Samostojáka	50
Předspaní	50
Samohejblatého	50
Sebelibé	56
Eklhaft	61
Velemohutnost	63
V digidobě	72

Strýčkopapínek	77
Kurvomrdků	82
Kundaúbor	82
Digiblbostiček	91
Maminkomrdníky	93
Digiměstě	94
Nekuchyňoneobýváku	100
Kuchyňoobývák	100
Sousvazků	100
Všeumělka	110
Neobýváku	111
Šroubostrojem	119
Pouhopouze	120
Sebetrapíkování	124
Růžovokravaťákova	124
Tajnosnubnostech	129
Cukrstěbetá	136
Čokopleti	147
Slávopravdě	148
Thajsko-Korejko kdovíco	148
Digispolečnosti	148
onomatopie	
Kníká	12
Hipšik	13
Bziká	28
V cukuletu	46
Odumlává	52
Ňuchaly	66
Ťuntíkování	92
Rycat	111
Dyndydón	151

12.2 Grafy

Produktivita kategorií

Slovotvorné způsoby

